

1984/85:40

Torsdagen den 29 november

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 21 innevarande månad.

2 § Svar på frågorna 1984/85:197 och 220 om fördelningen av vinstmedlen i det s. k. fredslotteriet

Anf. 1 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Björn Körlof har frågat mig efter vilka principer och till vilka organisationer fördelningen av överskottet från det av penninglotteriet administrerade fredslotteriet kommer att ske.

Karin Söder har frågat statsministern när reglerna för fördelningen av fredslotteriets vinstmedel kommer att fastläggas samt hur de i fredsarbetet engagerade organisationerna kommer att få inflytande över vinstmedlens fördelning. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Regeringen beslutade i januari i år att nettot från det nu pågående fredslotteriet skall gå till förmån för fredsarbete som bedrivs av folkrörelser och andra ideella organisationer och vars syfte är upplysning, fostran, utbildning och utvecklingsarbete rörande freds- och nedrustningssträvanden.

Beredningen för information om freds- och nedrustningssträvanden som tillsattes i juni 1983 kommer att få i uppdrag att lämna förslag om hur medlen från fredslotteriet skall fördelas. För beredningen kommer i huvudsak tidigare principer att gälla. Beredningen kommer dock att utökas med någon eller några ledamöter. Därigenom tillförs beredningen ytterligare kunskap och erfarenhet från de i fredsarbetet engagerade organisationerna.

Även i fortsättningen skall alltså bidrag utgå till folkrörelser och andra ideella organisationer. De organisationer som erhåller reguljärt stöd från försvarsdepartementet kommer företrädesvis att hänvisas dit.

Torsdagen den
29 november 1984

*Om fördelningen
av vinstmedlen i det
s. k. fredslotteriet*

Anf. 2 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Svaret är på ett sätt klaggörande, på annat sätt djupt obehagligt. Regeringens beslut i fråga om fredslotteriet och det sätt på vilket upprop skett har skapat uppfattningen att fredslotteriets överskott skulle komma alla organisationer, inkl. frivilligförsvaret, till godo i deras arbete med upplysning om fred. Nu möts vi av beskedet att så icke blir fallet.

Överbefälhavarens medverkan har naturligtvis grundats på förutsättningen att också de frivilliga försvarsorganisationernas arbete för upplysning och information rörande totalförsvarets fredsbevarande syfte skulle kunna få stöd från detta överskott. Direktör Werthéns medverkan grundas – det har han uttalat i pressen – på hans uttalade uppfattning att försvaret är en god garant för freden. Mot denna bakgrund är uppläggningsen av fredslotteriet och det svar som vi nu fått när fredslotteriet nästan är avslutat någonting mycket obehagligt. Varför har regeringen inte klaggjort förutsättningarna för överskottets fördelning före starten? Varför är formuleringarna i regeringens beslut och upprop så luddiga, ja, man frestas nästan att säga vilseledande, att både överbefälhavaren och direktör Werthén medverkat i tron att också frivilligförsvaret skulle få del av överskottet?

Fru talman! Det finns en mycket allvarligare aspekt av detta som jag också vill ta upp och som inte får förbigås. Regeringen kan här, genom det sätt på vilket pengarna så småningom fördelas och således avsikten med lotteriet manifesteras, skapa uppfattningen att de som arbetar inom totalförsvaret icke skulle arbete för freden. Jag tror att detta är den mest allvarliga aspekten av det svar som vi nu har fått.

I samband med de stora försvarsbesluten och de säkerhetspolitiska besluten gör vi klara gemensamma uttalanden om att totalförsvarets främsta syfte är att vara fredsbevarande. Till den ändan arbetar på frivillig grund hundratusentals människor i totalförsvaret i just detta syfte. Jag kan inte förstå hur regeringen kan anse att de, genom det sätt på vilket fredslotteriet har utvecklats, icke skulle kunna få del av överskottet för sitt arbete att upplysa om totalförsvarets fredsbevarande syfte. Som jag sade finner jag detta mycket allvarligt och obehagligt.

Jag upprepar mina frågor: Varför har regeringen inte klaggjort förutsättningarna för överskottets fördelning före starten? Varför är formuleringarna i regeringsbeslut och upprop så luddiga att denna vilseledande uppläggning av fredslotteriet har kunnat komma till stånd?

Anf. 3 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret, men inte heller jag är tillfreds med vare sig handläggningen eller svaret på de frågor som jag har ställt.

Fredslotteriet tillkom inte på regeringens initiativ, utan folkrörelsernas. Det var Myrdalstiftelsen som först tog upp frågan om ett fredslotteri. Sedan anknöt en rad frivilligorganisationer. Det blev då på det sättet att regeringen fick ta hand om den formella hanteringen av detta fredslotteri – vilket ju har

*Om fördelningen
av vinstmedlen i det
s. k. fredslotteriet*

skett även i andra sammanhang. Jag tycker det är mycket viktigt att peka på detta förhållande, därför att av utrikesministerns svar kan man få den föreställningen att det här är helt och hållet ett regeringsinitiativ.

I själva verket är det ju så att alla de många folkrörelser i vårt land som är engagerade i fredsfrågorna, på olika sätt och utifrån olika utgångspunkter, här tillsammans har velat skapa en grund för att kunna gå vidare i detta för oss alla så viktiga arbete. Dessa folkrörelser har olika förankring, och därför kunde de pengar som kommer fram genom ett sådant här lotteri få en mycket bred användning och engagera många människor om de förvaltas på rätt sätt. Jag vill påstå att det här icke är regeringens lotteri utan folkets lotteri.

Jag tycker att regeringen har illa förvaltats sitt ansvar när det gäller att tala om hur man skall ta hand om dessa folkets pengar. Det här är ju ett mycket populärt lotteri. Man har sålt ett stort antal lotter, och det kommer att inbringa väldigt mycket pengar. Med det sätt som utrikesministern säger att de kommer att förvaltas på kommer de nästan att framstå som en del i budgeten. Det måste göras en klar boskillnad mellan de 1,3 milj. kr. som regeringen har anslagit över budget och dessa lotteripengar. Därför måste folkrörelserna få ett större inflytande över fördelningen av dessa pengar och över principerna för fördelningen.

Jag är inte tillfreds med den luddiga formuleringen att den nämnd som redan finns nu skall breddas. Det måste bli en större förankring bland folkrörelserna för att det skall bli en ur folkrörelsernas synpunkt trovärdig handläggning.

Slutligen vill jag anknyta till vad Björn Körlof sade beträffande annonseringen. Jag är övertygad om att hade regeringen kommit i tid med sina besked till anordnarna av lotteriet, så hade deras reklamkampanj sett annorlunda ut. Det finns icke överensstämmelse mellan den och regeringens hantering av det här ärendet.

Anf. 4 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Jag vill börja med Karin Söders yttrande.

Karin Söder sade att fredslotteriet är folkets och inte regeringens lotteri. Jag vill då crinra om att en del organisationer visserligen har hemställt hos regeringen att ett lotteri skulle få ordnas, men att regeringen därefter har uppdragit åt penninglotteriet att verkställa lotteriet. Det innebär inte att just de organisationer som har varit initiativtagare skulle vara de enda som kan komma i fråga.

Jag vill också påpeka att det inte var under den tid då Karin Söder satt i regeringen som det togs initiativ till att särskilda anslag skulle utgå till fredsarbetet. Det skedde under den nuvarande regeringen, och det har utgått anslag från statsbudgeten i två år. Sedan kom man på att ytterligare behov förelåg och att därför ett lotteri, av ungefär samma slag som kulturlotteriet, skulle ordnas. Även kulturlotteriet är folkets lotteri i den mån det är folket som köper lotterna, men det är också ett lotteri ur vilket medel, genom utbildningsdepartementet, fördelas till olika behov.

Den omständigheten att överbefälhavaren och direktör Werthén används i

Torsdagen den
29 november 1984

*Om fördelningen
av vinstmedlen i det
s. k. fredslotteriet*

penninglotteriets reklam innebär ingalunda att det är just försvarets organisationer som man har tänkt på. Jag vill påpeka att de organisationer som arbetar frivilligt inom försvaret från försvarsdepartementet får ungefär 73 milj. kr. per år i bidrag för sin verksamhet. De organisationer som i övrigt har sökt bidrag har däremot förra året fått dela på endast en eller annan miljon vilket i år kanske blir något mer genom lotteriet.

Får jag slutligen erinra om att den organisation där Karin Söder själv är ordförande, Rädda barnen, från den svenska staten mottar utomordentligt stora anslag för sin verksamhet i olika avseenden. Det är statens pengar, men de kommer på fältet att utdelas genom er organisation.

Anf. 5 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Jag konstaterar att utrikesministern inte vill svara på mina följdfrågor, som löd: Varför ville inte regeringen i förväg, när fredslotteriet startade, tala om principerna för överskottets fördelning? Varför har formuleringarna i regeringsbeslut och upprop fått den utformning som de har? Det har lett till missförstånd, och enligt min uppfattning är formuleringarna dessutom vilseledande.

Överskottet kommer enligt uppgift från penninglotteriet, som jag hade kontakt med i går, att uppgå till närmare 20 milj. kr. Det är sant att frivilligförsvaret erhåller anslag från försvarsdepartementet, dock i mycket ringa mån för upplysning rörande fred, fredsarbete och försvarets fredsbevarande syfte. Huvuddelen av pengarna går faktiskt till konkret utbildning för totalförsvarets ändamål.

Överbefälhavarens medverkan i fredslotteriet har grundats på hans uppfattning att också frivilligförsvaret skulle kunna få del av överskottet, i syfte att bedriva upplysning rörande totalförsvarets fredsbevarande syfte och nedrustningssträvanden.

Det är mot denna bakgrund som överbefälhavaren, och direktör Werthén, har medverkat. Men nu visar det sig alltså att totalförsvarets frivilligorganisationer icke kommer att få någonting av överskottet. Det menar jag innebär att man i efterhand har slagit undan benen för deras medverkan. Det känns djupt obehagligt.

Anf. 6 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Jag vill ställa några frågor till utrikesministern om den mening i svaret som lyder: "För beredningen kommer i huvudsak tidigare principer att gälla." Vilken form av utvidgning kan det tänkas innebära? Kan man i fredsarbetet också få pengar till bredare internationella projekt, eller är det bara fråga om projekt här i landet?

Sedan vill jag kommentera något av vad utrikesministern här sade. Jag har aldrig påstått annat än att regeringen formellt hade detta uppdrag. Det är det sätt som man går till väga på när man ordnar denna typ av lotteri. Jag anspelade också på kulturlotteriet i detta avseende, så likheten med det lotteriet är jag fullt medveten om.

Jag påstod inte – vilket tydligen utrikesministern uppfattade – att de

organisationer som tog initiativet skulle vara de enda som borde få pengar från fredslotteriet. Tvärtom är jag mycket angelägen om att alla folkrörelser som sysslar med fredsarbete skall kunna få pengar till projekt som rymms inom ramen för ett bra fredsarbete. Det är självklart att det måste vara på det sättet.

Det är korrekt att det inte på den tid jag satt i regeringen fanns något anslag motsvarande det belopp på ursprungligen 1 miljon som nu går till fredsarbetet. Men jag vill påminna om att centerpartiet i opposition tog initiativ i den här frågan samtidigt som socialdemokraterna som regeringsparti gjorde det. Vi har ett gemensamt intresse av att stimulera ett bra fredsarbete i vårt land.

Till sist vill jag säga att jag tycker det är alldeles befängt att blanda in Rädda barnens biståndsarbete i det här sammanhanget. Vi är mycket glada för det fina samarbete vi har med regeringen – och jag får kanske tillfälle att återkomma till det – liksom för regeringens förtroende för vårt biståndsarbete, men vad det här är fråga om är det egentliga fredsarbetet.

Anf. 7 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Om någon tror att regeringen suttit och sorterat ansökningar om bidrag, så är det fel. Det arbetet har i praktiken uppdragits åt en beredning bestående av representanter för ungdomsrörelser, olika politiska partier, kvinnoorganisationer och humanitära organisationer. Denna beredning har fått uppgiften att på grundval av ansökningar motsvarande 10–12 milj. kr. fördela en dryg miljon. Den har kunnat göra det under enighet. Jag har sagt att jag är beredd att ytterligare vidga denna beredning. Jag tror att dess ledamöter under enighet kommer att kunna fastslå vad som är verksamhet för fred och nedrustning.

Jag kan aldrig tänka mig att överbefälhavaren eller direktör Werthén skulle ha ställt några villkor för sin medverkan i reklamkampanjen. Har de gjort det, beklagar jag det djupt. Men jag vill påpeka att även försvarsorganisationer, som jag framhållit, kan söka bidrag. Det är fel att påstå att de är uteslutna. På grund av deras stora bidrag från försvarsdepartementet bör de emellertid enligt min mening i huvudsak basera sin verksamhet på dessa bidrag.

Anf. 8 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Utrikesministern sträckte nu ut ett litet finger till frivilligorganisationerna när det gäller deras upplysning om försvarets fredsbevarande verksamhet.

Jag sade inte att överbefälhavaren hade satt upp villkor för sin medverkan i kampanjen, men han har uppenbarligen bibringats uppfattningen att det skulle vara möjligt också för frivilligförsvaret att få del av pengarna för det syfte jag talade om.

Bortsett från detta är utvecklingen av den här frågan allvarlig. Regeringen har nu lyckats skapa misstro och en spricka mellan de organisationer i vårt land som inom frivilligförsvarets ram arbetar för försvarets fredsbevarande verksamhet och de organisationer som arbetar för fred på ett annat och enligt

*Om fördelningen
av vinstmedlen i det
s. k. fredslotteriet*

deras egen mening bättre sätt. Bland dem som under många år deltagit i den här debatten är det allmänt känt att det har varit svårt att få dessa olika organisationer att samverka och att tillsammans diskutera hur arbetet skall bedrivas. Dessa svårigheter har enligt min uppfattning fördjupats och förvärrats på grund av den utveckling frågan har fått sedan det nu avslöjats vad fredslotteriet kan komma att leda till.

Anf. 9 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Jag skulle vilja upprepa mina frågor:

Är utrikesministern för det första beredd att föreslå att man också skall kunna ta upp mera internationellt inriktade projekt vid fördelningen av de pengar vi nu diskuterar?

För det andra: Är utrikesministern beredd att låta flera än de – en eller två – ledamöter som har nämnts ingå i någon sorts beredningsgrupp, så att man undanröjer risken för en dålig förankring hos initiativtagarna och hos andra folkrörelser som ägnar sig åt fredsarbete?

Anf. 10 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! På Karin Söders fråga om jag är beredd att låta organisationer som arbetar i ett bredare internationellt perspektiv bli delaktiga är svaret självfallet ja. Jag antar att fredsarbetet alltid måste ses från internationella utgångspunkter. Vi befarar inte ett inbördeskrig i Sverige.

När det sedan gäller frågan om att ett större antal personer skulle ges plats i beredningen har jag i mitt svar angivit att jag finner detta möjligt.

Till Björn Körlof vill jag säga att bidrag utgår till projekt. Om ett projekt som en frivillig försvarsorganisation åstadkommer finnes vara i klass med de övriga projekten, kan också det få bidrag. Detta framhålles i mitt svar. Påståendet om någon form av diskriminering är osant. Men jag vill erinra om att när en menig värnpliktig deltog i en fredsdemonstration dömdes han till kraftiga böter. Det är inte säkert att den domen håller, för jag har också hört talas om att när en överste i uniform deltog i en antilöntagarfunds demonstration så åtalades han inte.

Anf. 11 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Självfallet skulle man inte ens behöva tala om att fredsarbete gäller internationella förhållanden. En sådan kommentar är inte alls påkallad här i kammaren. Vad jag frågade om var huruvida det är möjligt att få pengar till ett projekt som har en mera internationell förankring, alltså inte bara har sin bas här hemma. Jag kan nämna ett sådant projekt som rör förhållanden för "Barn i krig", som mycket väl kan försiggå på annat håll än här i Sverige.

Anf. 12 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Jag vill bara ge en sista kommentar till utrikesministerns funderingar om deltagande i uniform i olika verksamheter. Jag utgår ifrån att

åklagarna i vårt land vidtar åtgärder i överensstämmelse med svensk strafflag och åtar dem som bryter mot lagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 40

Torsdagen den
29 november 1984

Om katastrofinsatser i Etiopien

3 § Svar på frågorna 1984/85:138 och 153 om katastrofinsatser i Etiopien

Anf. 13 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Karin Söder har frågat mig vilka åtgärder regeringen vidtagit för katastrofinsatser i Etiopien, angränsande länder och av torkan drabbade områden samt vilka åtgärder regeringen planerar för att förstärka och effektivisera insatser i nämnda områden?

Göthe Knutson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att tillse att SIDA i framtiden agerar med större kraft och snabbhet i liknande situation som den som nu råder i Etiopien.

Jag besvarar de båda frågorna i ett sammanhang.

Jag vill inledningsvis upprepa vad jag tidigare sagt i riksdagen angående livsmedelsbistånd att regeringen och SIDA med största uppmärksamhet följer försörjningssituationen i de torkdrabbade länderna i Afrika. Det sker genom de svenska ambassaderna, biståndskontoren, FN och frivilligorganisationerna. Mot bakgrund av Afrikas svåra försörjningssituation till följd av bl. a. flera års torka har regeringen och SIDA sedan juli 1983 beslutat om katastrofinsatser till de torkdrabbade länderna söder om Sahara till ett sammanlagt belopp av ca 272 milj. kr. Stödet har utgått dels direkt till mottagarländernas regeringar, dels genom FN och frivilligorganisationer.

Vad avser Etiopien följer regeringen och SIDA uppmärksamt försörjningssituationen i detta huvudmottagarland av svenskt utvecklingssamarbete. Den svältkatastrof som nu drabbat landet, försakad huvudsakligen av den långvariga torkan, har förvärrats under de tre senaste åren. På grund härav har Etiopien sedan juli 1983 från Sverige erhållit totalt 93 milj. kr. i katastrofbistånd, dvs. utanför det reguljära utvecklingsbiståndet.

På svensk sida förbereds därutöver ytterligare insatser för att lindra nöden för de svältande i Etiopien. Förutom hjälp genom frivilligorganisationer planeras förstärkt stöd till landets transportsystem i syfte att påskynda och förbättra transporter och distribution av förnödenheter från hamnarna till hjälpcentra inne i landet.

Jag vill i detta sammanhang informera om att allt katastrofbistånd bereds inom en särskild samrådsgrupp som består av representanter för utrikesdepartementet, SIDA och Röda korset. Jag vill också framhålla att SIDA kontinuerligt följt utvecklingen och skyndsamt berett de nu planerade insatserna i nära samarbete med ambassaden och biståndskontoret i Addis Abeba som i sin tur haft nära kontakter med de etiopiska myndigheterna, FN och frivilligorganisationerna. Det nära samarbetet bidrar till att göra katastrofbiståndet effektivt.

Torsdagen den
29 november 1984

Om katastrofinsatser i Etiopien

Anf. 14 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. Jag var missnöjd med det förra svaret, men jag är betydligt mera tillfredsställd med det här svaret.

Katastrofen i det aktuella området, där Etiopien är det land som fått den största uppmärksamheten, är fruktansvärd. Men även runt omkring är situationen synnerligen svår. Det blir man klar över när man hör vad sagesmän som varit på platsen har erfarit. Fruktansvärda bilder och filmer tagna i området visar uthungrade mödrar, svältande barn och döende gamlingar. På vägarna möter man förtvivalade människor som är i färd med att gå till marknaden med sin boskap – det sista de äger. Kanske får de där en summa pengar, så att de kan köpa litet mat. Andra är redan på väg att sälja hudar från slaktad boskap.

Vi vet således att dessa människors försörjningsmöjligheter i framtiden är mycket allvarligt ifrågasatta. Enligt vissa larmuppgifter kommer 2 miljoner människor i Etiopien att dö inom en nära framtid. Men det som är allra allvarligast är att katastrofen långt ifrån är över. Trots hjälpsändningar från Sverige och många andra länder kommer det aktuella området – det vet vi – att vara ett katastrofområde för lång tid framåt.

I första hand är läget mycket allvarligt under det närmaste året, innan man eventuellt får en bra skörd nästa år. Människorna blir allt svagare. Vi vet att de som överlever – framför allt gäller det barnen – kommer att få skador för livet. Det kommer att bli svårt för dem att klara av sin livssituation i ett så fattigt land. Vidare har vi noterat att katastroferna i området söder om Sahara återkommer gång på gång.

Jag skulle således vilja komplettera mina tidigare frågor med följande frågor: Vilka planer har utrikesministern på förebyggande åtgärder i de här områdena när det gäller markvård, vattenförsörjning, trädplantering, hälsovård etc.? Det gäller ju att se till att människorna i det aktuella området så småningom kan komma ur den onda cirkel med återkommande katastrofer som de hamnat i. Vilka samarbetspartner har man från regeringens sida i detta sammanhang? Det är ju massiva insatser som måste göras i hela södra Sahara för att kunna finna en väg tillbaka till ett bättre liv för dessa arma människor. Jag vill peka på de möjligheter som finns i dessa sammanhang – det gäller FN-organ av olika slag, nordiskt samarbete och frivilligorganisationerna.

Jag tror, som sagt, att det behövs en planering, så att en massiv insats kan göras när den värsta katastrofen väl är över – detta för att sådana här katastrofer skall kunna undvikas i framtiden.

Anf. 15 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Jag mstämmer i det som Karin Söder nyss yttrade här.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till utrikesministern, med anledning av vad han säger i slutet av svaret. Utrikesministern hänvisar nämligen till SIDA, som kontinuerligt följt utvecklingen. Vidare säger han att man har ett

nära samarbete med ambassaden och biståndskontoret i Addis Abeba. Innebär det att man beträffande katastrofbiståndet i fortsättningen kommer att kunna starta upp i ett tidigt skede – tidigare än vad som var fallet när det gällde Etiopien – och blir det därmed möjligt att göra biståndet effektivare och att sätta in det med större kraft?

Faktum är att Sverige, i förhållande till andra länder, kommer på efterkälken i detta sammanhang.

Vad som föranledde min fråga var ett inslag i Dagens Eko vid den tidpunkt när exempelvis Storbritannien hade satt in en luftbro med livsmedelshjälp till de tre nordliga provinserna i Etiopien.

SIDA:s företrädare svarade då på radioreporterns frågor om vad SIDA gör. Det första svaret var: Vi följer utvecklingen. Då frågade reportern vad det innebär, och svaret blev: Vi sammanträder.

Det är klart att vi är många som blir både konfunderade och kanske t. o. m. upprörda över detta, bl. a. därför att Sverige har ett mycket stort överskott av vete och annan brödsäd, som skulle kunna användas till katastrofhjälp. Det sker i viss utsträckning.

Ifrån mitt parti, moderata samlingspartiet, har vi upprepade gånger väckt motioner i syfte att öka denna svenska livsmedelshjälp genom det svenska jordbruksöverskottet, som nu är så aktuellt i debatten om livsmedelskommitténs betänkande. Vi har tyckt och tycker fortfarande att den andelen är för liten. Vi har också den uppfattningen att vår biståndsverksamhet i större utsträckning bör vara bunden – den utvecklingen har fortskridit i enlighet med våra intentioner.

Men just beträffande katastrofhjälpen till hungrande människor – en halv miljard människor svälter i dag – frågar jag: Vad vill utrikesministern göra för att vi snabbt skall komma i gång och därmed också öka den svenska livsmedelsinsatsen?

Anf. 16 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Jag instämmer med Karin Söder att förebyggande åtgärder är det allra viktigaste. Vårt reguljära bistånd till Etiopien, som är ett gammalt mottagarland, är i allt väsentligt inriktat på sådana åtgärder som Karin Söder nämnde. Men vi har funnit att det också behövs mer omedelbart stöd. Människor praktiskt taget dör av svält och de kan inte avvakta att de insatser som vi gör i fråga om markvård, vattenförsörjning och liknande leder till resultat. Därför har katastrofbiståndet kommit att utgöra en ökande andel av biståndet, alldeles särskilt när det gäller Etiopien. Katastrofbiståndet har ökat förra året och i år, och jag förutser att det måste öka även kommande år.

Till Göthe Knutson vill jag säga att om Göthe Knutson tror att vi upptäckte Etiopien när de första TV- och radorapporterna kom, har han fel. Under budgetåret 1983/84 gjorde vi, utöver det reguljära stödet, insatser på ca 25 milj. kr., i olika former av katastrofhjälp, väsentligen genom organisationer som Evangeliska fosterlandsstiftelsen, Lutherhjälpen, Röda korset osv. Vi har sedan den 1 juli i år lämnat bidrag som jag här inte skall redogöra för i detalj men som inneburit en kontinuerlig insats genom varor för miljö- och

Torsdagen den
29 november 1984

Om katastrofinsatser i Etiopien

vattenvård, för distribution av nödhjälp, spannmålsinsatser osv.

Finns föreställningen att vi började med denna insats när läget i Etiopien observerades av allmänheten, är den felaktig. Om det är så att en tjänsteman i SIDA har sagt att vi följer utvecklingen, menas inte därmed att vi sitter överksamma, vilket min uppräknig har visat att vi inte gör.

Anf. 17 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Jag är självfallet medveten om vad SIDA uträttar i Etiopien, och jag har med tacksamhet noterat det förtroende som regeringen och SIDA har visat för de olika frivilligorganisationerna när det gäller denna typ av arbete. Detta samarbete är oerhört viktigt.

Min fråga gällde också ett vidare perspektiv. När vi nu ser hur detta område gång på gång drabbas av katastrofer, hur kan vi då utvidga samarbetet? Kan vi t. ex. ta ett nordiskt initiativ för att på ett ännu mera inträngande sätt komma dessa människor till mötes och kanhända minska katastrofernas omfattning i framtiden?

Låt mig vara mycket konkret: Tänker utrikesministern medverka till att det tas ett nordiskt initiativ till att undersöka vad vi kan göra för området i södra Sahara för att stärka de förebyggande insatserna totalt sett?

Anf. 18 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för att han svarade på den ena av mina kompletterande frågor. Frågan om svenskt livsmedelsbistånd, dvs. u-hjälp i form av svenska jordbruksprodukter – i första hand brödsäd – återstår. Jag utgår ifrån att utrikesministern vill återkomma till detta.

Självfallet upptäcktes inte Etiopien först nu. Sverige har gjort stora ekonomiska insatser i Etiopien sedan sekel tillbaka. Men varför då denna avvaktan?

Vi har kanske bättre kanaler till Etiopien än andra länder, genom alla de missionärsinsatser som tidigare har gjorts i Etiopien, f. d. Abessinien, långt tillbaka i tiden. Jag har själv en viss erfarenhet av en form av hjälpverksamhet där nere.

Mot denna bakgrund har jag mycket svårt att förstå hur det kommer sig att Storbritannien långt tidigare var i gång med hjälpsändningar medan Sverige avvaktade och upp till ca 1 000 människor om dagen svalt ihjäl. Detta enligt uppgifter inte bara i tidningar och radio utan också från säkra källor på platsen. Miljoner människor lider av denna hungerkatastrof. Men i början hände tydligen ingenting från svensk sida – såvida inte radions och tidningarnas rapportering var helt lögnaktig. Sådan var i all enkelhet bakgrunden till min fråga.

Jag har nu läst ett färskt meddelande från UD, genom att riksdagens utredningstjänst tog reda på hur läget är i dag. Det framgår att den båtlast med ca 10 000 ton vete som utrikesministern har bidragit till nu inte kan tas emot eftersom vi har kommit på efterkälken. Det har nämligen uppstått en sådan trängsel i hamnarna där nere medan vi i Sverige avvaktat.

Anf. 19 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Vad först gäller Karin Söders fråga om katastrofhjälpen så är den alltmör inriktad på långsiktiga effekter. Men när det är fråga om människor som bara kan uppehålla livet en kort tid måste livsmedel levereras till området omedelbart för omedelbar konsumtion. Jag inser också – och jag tror inte att det råder delade meningar om detta mellan oss – att det är ur dessa människors egen jord som det måste växa och som deras långsiktiga försörjning måste komma. Vi skall hjälpa dem med det.

Det är fullständigt osant, Göthe Knutson, att vi skulle ha kommit i gång senare än vad man har gjort i Storbritannien. Jag trodde att min genomgång av de insatser som vi har gjort var tillräckligt upplysande därvidlag. När regeringen i höst beslutade om ett av sina största bidrag skedde det på morgonen efter det att TV hade visat ett fruktansvärt skakande program om situationen i Etiopien. Men vi hade inte suttit på kvällen och blivit inspirerade till det, utan det låg flera veckors arbete bakom insatsen.

Anf. 20 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Självfallet skall vi bidra med katastrofinsatser – det råder verkligen inga delade meningar om det. Men vore det inte av mycket stort värde om vi i Etiopien, och i detta område över huvud taget, när denna katastrof tonar ner och det är dags för ett mera förebyggande arbete, verkligen hjälper till att skapa en bättre transportorganisation, därför att det är transporterna som fallerar.

Vad kan t. ex. de nordiska länderna göra tillsammans? Med sådana insatser skulle man mycket tidigt kunna komma befolkningen till hjälp, vilket annars har varit och fortfarande är ett stort problem. Den första förebyggande insatsen borde kanske avse hamnen, vägarna och många andra infrastrukturer i Etiopien. Sedan kunde man gå över till de andra insatserna.

Anf. 21 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Utrikesministern säger nu att det är osant att vi har kommit på efterkälken. Det är alldeles tydligt att han vill dementera den bild som gavs i massmedia vid den nämnda tidpunkten. SIDA:s företrädare borde då haft bättre kännedom om de rätta förhållandena.

Jag har givetvis tillgång till alla siffror och även till en verksamhetsredovisning över hur den svenska insatsen i Etiopien har bedrivits under senare år.

Min fråga gällde explicit hur Sverige agerade beträffande de tre nordliga provinserna. Vid den aktuella tidpunkten hade SIDA enligt massmedia inte någon pågående livsmedelshjälp just dit. Storbritannien hade däremot hjälpsändningar i gång.

Får jag vidare, fru talman, i all vänlighet också fråga utrikesministern om han har några synpunkter på möjligheterna att starkt utöka den svenska livsmedelshjälpen, icke minst med hänsyn till den nu så aktuella debatten om det svenska jordbruksöverskottet.

Torsdagen den
29 november 1984

*Om FN:s kvinno-
konferens i Nairobi*

Anf. 22 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Mycket av de livsmedelssändningar som går till u-länderna finansierade med svenska pengar är tagna ur det svenska spannmålsöverskottet. Men om det finns billigare livsmedel att köpa räcker pengarna till att mätta fler munnar och att låta fler människor överleva. Därför köper vi också livsmedel på annat håll än i Sverige. Detta är även en transportfråga. Om man inte behöver lägga ned alltför mycket pengar på kostnader för transporter från Nordeuropa därför att det exempelvis finns livsmedel på andra sidan det behövande landets gränser, kan det hända att man för samma belopp får fram mera mat.

Jag är glad åt Göthe Knutsons intresse för u-hjälpen, och jag avvaktar med stor förväntan den debatt som skall föras i vår. Vi får se vilka ytterligare behjärtansvärda insatser Göthe Knutson då vill föreslå för att förstärka det svenska biståndet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:189 om FN:s kvinnokonferens i Nairobi

Anf. 23 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Karin Ahrland har frågat mig om på vad sätt Sverige avser agera för att förhindra att också FN:s kvinnokonferens i Nairobi används för att motarbeta staten Israel och vilka instruktioner som kommer att ges de svenska delegaterna i frågan om kvinnokonferensens behörighet att ta upp det allmänna läget i Mellanöstern.

Karin Ahrland hänsyftar på tendensen att ta upp politiska frågor i sammanhang där de inte naturligen hör hemma. Den svenska regeringen har konstant sökt motverka en sådan utveckling. Sedan många år finns en stående instruktion för hur svenska delegationer vid internationella möten och konferenser skall ställa sig till de återkommande frågorna av utrikespolitisk karaktär.

En grundregel som slås fast är att fackorgan och konferenser om ett visst ämne inte bör fatta beslut av politisk karaktär, vilket faller utanför deras kompetensområde. Detta utesluter inte att inom kompetensområdet kan finnas frågor med starka politiska övertoner. Gränsdragningen blir här oftast svår, varför svenska delegationer anbefalls att begära instruktion i varje särskilt fall.

En annan grundregel är universalitetsprincipen, dvs. rätten för alla av Sverige erkända suveräna stater att ansluta sig till FN och dess organ och där företrädas av sina representanter. Därav följer att ingen sådan stat bör uteslutas.

Frågan om Israel och Palestinafrågan berörs också i denna instruktion. I enlighet med den princip jag nyss nämnt motsätter sig Sverige förslag att utesluta Israel. Likaså motsätter vi oss förslag som jämställer "sionism" med "rasism" eller "rasdiskriminering".

Anf. 24 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

FN är ju en organisation som syftar framför allt till att skapa fred och frihet för folken i världen och bidra till ökad förståelse mellan olika nationaliteter. Arbetet bedrivs på många fronter, om man kan använda ett sådant uttryck i det här sammanhanget.

De kvinnokonferenser som hittills har hållits har också som princip varit goda exempel på områden där FN bör kunna fylla stora och viktiga funktioner. Det finns andra när det gäller kvinnofrågor, nämligen kvinnokommissionen och konventionen om avskaffande av diskriminering mot kvinnor.

Men både Mexicokonferensen och Köpenhamnskonferensen kom i mycket stor utsträckning att handla om annat än ämnet, nämligen om sionismen och om Palestinafrågan. Kvinnor från hela världen hade rest till Mexico City och till Köpenhamn för att få tala om hur man skulle kunna lösa deras problem. De blev förfärade över att märka hur vissa grupper och länder genom diplomatiskt ränkspel använde kvinnokonferensen som ett forum för propaganda mot Israel. Det var ett beklämmande skådespel, och från svensk sida tvingades vi i Köpenhamn att lägga ned vår röst i fråga om slutdokumentet – ett deprimerande men nödvändigt ställningstagande.

Med den bittra erfarenheten är det så mycket mer nödvändigt att Sverige redan nu i förberedelsearbetet försöker agera så att situationen i Köpenhamn inte upprepas. Det bekymrade faktiskt många att just vi lade ner rösten i Köpenhamn. Det hade en viss effekt att vi gjorde det.

Vi kan naturligtvis inte före konferensen i Nairobi hota att göra samma sak om Mellanösterngrälet återuppstår, men vi kan på diplomatisk väg i god tid dessförinnan låta andra stater förstå att vi anser, precis som utrikesministern har sagt, att kvinnokonferenser är till för kvinnor, inte för Mellanösterntråtor.

Det går att framföra detta på diplomatisk väg, t. ex. i Wien i mars, när det är ett förberedande möte. Det går kanske också att göra det på ECOSOC-mötet i vår.

Jag undrar: Är utrikesministern beredd att sända en observatör, som på diplomatisk väg kan bevaka så att inte den här frågan börjar förgifta luften redan i Wien?

Anf. 25 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Jag tror att den svenska uppfattningen på denna punkt är mycket väl känd. Något särskilt sändebud för att framhålla den torde inte behövas. Vi arbetar för att de olika fackorganen eller specialkonferenserna skall hålla sig inom sina särskilda kompetensområden. Vår ståndpunkt är så etablerad att ingen bör kunna ta miste på den.

Anf. 26 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag delar utrikesministerns uppfattning om att den svenska inställningen är väl känd, men jag delar inte hans uppfattning att vi inte

*Om planerna på en
bro mellan Malmö
och Köpenhamn*

behöver framföra detta i varje sammanhang. Enligt min erfarenhet bör vi göra det vid varje tillfälle – ett tillfälle är i Wien, även om vi inte har någon egen delegat vid den konferensen.

Anf. 27 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Om det fyller ett behov – och det kanske kan göra det – skall den observatör som vi har i Wien också få klargöra vår uppfattning på de informella vägar som står till buds.

Anf. 28 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Nu är jag mer nöjd med svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1984/85:175 om planerna på en bro mellan Malmö och Köpenhamn

Anf. 29 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Karin Ahrland har frågat mig vad jag ämnar göra för att påminna min danske kollega om dennes löfte vid Nordiska rådets senaste möte "pro bro".

Den danska regeringen har liksom den svenska tillsatt en ämbetsmannadelegation med uppdrag att utarbeta ett gemensamt förslag till regeringsöversenskommelse om fasta förbindelser över Öresund. Jag räknar med att arbetet i delegationerna skall vara avslutat före sommaren. Karin Ahrland kan vara fullständigt lugn. Från svensk sida kommer bron inte att glömmas bort i det pågående arbetet.

Anf. 30 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för att han vill lugna mig.

Det är märkligt att så ofta behöva stå i kammarens talarstol och tala om bron över Öresund – så ofta att folk nästan skulle kunna tro att den redan finns. Men så är det tyvärr inte.

Vi som är brovänner fick i samband med Nordiska rådets möte i våras ett visst hopp om att en gång få se en bro. Men för några månader sedan blev vi oroliga igen.

Avtalet om tågfarjetrafiken Helsingborg–Köpenhamn väckte självfallet glädje i Helsingborg, och jag tror att de flesta skåningar inser att något snabbt måste göras åt den eländiga situationen där. Men, fru talman, samtidigt uppstod en fullt förklarlig oro i Malmö, som kände sig helt bortglömt. Det hade varit bättre om besluten om alla nödvändiga investeringar för Öresundsförbindelserna hade kunnat samordnas. Och naturligtvis – men det säger jag parentetiskt – hade det varit bättre om färjebygget gått till ett svenskt varv. Det är dock en annan historia.

*Om planerna på en
bro mellan Malmö
och Köpenhamn*

Oron i Malmö blev inte stillad av olika uttalanden från Stockholmsbaserade centralbyråkrater. SJ-chefen, som tycks ha mycket större handlingskraft än Malmös socialdemokratiska kommunalpolitiker, sticker enligt en tidning inte under stol med att det nya avtalet gör brofrågan mindre intressant. Och en av de hundratal utredare som har sysslat med brofrågan de senaste hundra åren sade öppet att danskarna kanske gör en kovändning efter detta avtal. En anonym talesman för Curt Boströms eget departement svarade att bron Malmö–Köpenhamn är en lokal fråga för Malmö, medan järnvägstrafiken i Helsingborg är ett rikspolitiskt intresse. Det var därför jag frågade hur Curt Boström försöker påverka sin danska kollega.

Jag fick inte något direkt svar på den frågan. Arbetet skulle vara slut före sommaren – jag hoppas det är sommaren 1985 e. Kr. som avses.

Jag fick veta att vi från svensk sida inte kommer att glömma bron. Kan jag utgå ifrån att det betyder att ni inte bara sitter i kommunikationsdepartementet och tänker på bron utan också ser till att danskarna inte glömmet den – det var det som var avsikten med frågan.

Anf. 31 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Först måste jag säga att jag är väldigt imponerad av ett meddelande från Karin Ahrland: Det var någon som hade jobbat med brofrågan i över hundra år som hade gjort ett uttalande för ett tag sedan. Det imponerar stort på mig.

I övrigt tycker jag att Karin Ahrland skall läsa det riksdagsbeslut som hon själv varit med om att fatta – det var i december 1982, om jag inte minns fel. Då fattade riksdagen beslutet att vi skulle ta upp diskussioner i den här frågan med danskarna. Men riksdagen var enig i sitt uttalande om att man skulle ge förtur åt färjeförbindelsen. Vi har från kommunikationsdepartementets och SJ:s sida följt riksdagens beslut i det avseendet. Det finns ingen konflikt mellan intresset att lösa brofrågan och intresset att se till att vi klarar färjeförbindelserna över Öresund – båda delarna har ingått i det beslut riksdagen har fattat.

De överläggningar som vi nu för med danskarna fortlöper mycket bra. I direktiven ingår ju att vi diskuterar fasta förbindelser, alltså en bro Malmö–Köpenhamn och en järnvägstunnel Helsingborg–Helsingör. Det har inte inträffat någonting i verkligheten – om det har gjort det i massmedia är en annan sak – som inger oro med hänsyn till de direktiv som har utarbetats för dessa överläggningar.

Anf. 32 KARIN AHIRLAND (fp):

Fru talman! Jag beklagar om Curt Boström inte förstod att jag hänvisade till att man har utrett frågan om en fast förbindelse över Öresund i hundra år och att hundratal utredare har sysslat med den saken. Det var en av de senaste som hade uttalat sig i tidningen och som jag citerade.

Även jag har faktiskt läst det riksdagsbeslut som jag har varit med om att fatta. Jag har försökt förklara för Curt Boström att min fråga kom sig av att det omedelbart efter det nya avtalet hördes tongångar från Stockholm, som

Torsdagen den
29 november 1984

*Om televerkets
monopolställning*

tydde på att man där inte hade läst det riksdagsbeslut som finns eller var säker på att förhandlingar verkligen skall fortsätta i samma positiva anda som Curt Boström anser att de är inledda i. Nu får jag väl känna mig lugnad tills vidare. Jag tar dock fasta på att ett beslut skall komma till sommaren 1985.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på frågorna 1984/85:196 och 237 om televerkets monopolställning

Anf. 33 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Göran Riegnell har mot bakgrund av vissa uppgifter i pressen frågat mig om regeringen inte längre är beredd att fullfölja 1980 års riksdagsbeslut om televerkets monopol.

Björn Molin har mot bakgrund av vissa uppgifter i pressen om att televerket missbrukar sin marknadsställning frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att förhindra televerkets utnyttjande av sitt monopol.

Eftersom båda frågorna rör televerkets monopolställning besvarar jag dem i ett sammanhang.

1980 års riksdagsbeslut om televerkets monopol gäller fortfarande. Enligt detta beslut skall televerket – utifrån den av riksdagen beslutade inriktningen av verksamheten – följa den tekniska utvecklingen och anpassa monopolgränsen efter denna. Detta innebär emellertid inte att televerket självt kan besluta om mer grundläggande förändringar i monopolavgränsningen, t. ex. att lägga vanliga telefonapparater utanför monopolet. En sådan fråga måste således underställas regeringen. Det finns inte något förslag från televerket om att upphäva monopolet på telefonapparater. Om televerket skulle komma till regeringen med en sådan framställning, måste en noggrann prövning ske av bl. a. de regionalpolitiska och sociala effekterna av ändrade monopolgränser.

Beträffande Björn Molins fråga gäller att televerkets konkurrensutsatta verksamhet bedrivs dels inom verket, dels i bolagsform. Den verksamhet som drivs inom verket särredovisas i enlighet med riksdagens beslut. Särredovisningen granskas av riksrevisionsverket i fråga om både metoder och genomförande. Budgetåret 1983/84 gav de konkurrensutsatta verksamheterna tillsammans ett överskott på 14 milj. kr. Särredovisningen visar alltså att den konkurrensutsatta verksamheten inte subventionerades.

Anf. 34 GÖRAN RIEGNELL. (m):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern så hjärtligt för svaret. Bakgrunden till min fråga är att vi sedan 1980 har ett riksdagsbeslut, som går ut på att televerkets monopol skall anpassas efter den tekniska utvecklingen. Läser man trafikutskottets betänkande från 1980/81, finner man att socialdemokraternas anslutning till detta beslut var något tveksam. Men av andra betänkanden sedan dess framgår att socialdemokraterna klart har anslutit

sig. Förra våren sade man bl. a. i trafikutskottets betänkande 1982/83:9 följande:

”Självfallet gäller dock fortfarande att monopolavgränsningen kan behöva anpassas till den tekniska utvecklingen och till de nya tjänster som kommer att introduceras på teleområdet. För många produkter och tjänster finns, som föredraganden framhåller, inte tillräckliga motiv för att televerket med ensamrätt skall tillhandahålla dem. Utskottet förutsätter därför att regeringen och televerket noga följer utvecklingen och gör de anpassningar av monopolet som ter sig nödvändiga.”

Orsaken till att frågan om monopolet för telefonapparater kommit upp är ju att televerkets generaldirektör klart har sagt ifrån i pressen att televerket hade för avsikt att begära hos regeringen att monopolet på telefonapparater skulle upphöra. Nu påpekar kommunikationsministern mycket riktigt att något förslag inte har inkommit ännu från televerket, men kommunikationsministern gick ju samtidigt ut och sade, enligt pressuppgifter, att han intar exakt samma ståndpunkt som tidigare: telefonapparaten tillhör abonnemanget och skall lämnas ut av televerket.

Generaldirektör Hagström har sagt att det är ohållbart att tillåta försäljning av pirattelefoner, som givetvis alla köpare trots förbud kopplar in på televerkets nät och att lagar som inte följs och inte kan kontrolleras måste ändras. Marknadschefen Ingemar Wählström har sagt att förslaget om avveckling av monopolet på telefonapparater är en följd av utvecklingen på telemarknaden. ”Vi ser nu så många apparater som säljs och som kan godkännas att det inte är meningsfullt att ha ett förbud.”

Då är min fråga, fru talman, till kommunikationsministern: När televerkets ledning så klart anger att man själv inte kan inse hur monopolet på telefonapparater skall kunna upprätthållas, hur kan regeringen då göra en annan bedömning mot bakgrund av det beslut 1980 som regeringen tydligt dock, enligt vad kommunikationsministern i svaret säger, fortfarande står bakom?

Anf. 35 BJÖRN MOLIN (fp):

Fru talman! Det är ett år sedan jag senast diskuterade televerkets monopolställning med kommunikationsministern. Jag varnade då för att televerksmonopolet skulle leda till ineffektivitet i verksamheten och till onödigt höga kostnader för konsumenterna, och jag menade att man borde gå vidare med 1980 års beslut om uppluckring av televerkets monopolställning, i takt med den tekniska utvecklingen.

Kommunikationsminister Boström svarade då, att han inte fann tiden mogen för en ytterligare uppluckring av monopolet och att televerket i Sverige hade de lägsta telekommunikationskostnaderna i världen.

Låt oss se vad som hänt därefter på ett år:

1. Statens pris- och kartellnämnd konstaterade i en rapport i förra veckan att televerket säljer telefonsvarare till priser som ligger under produktionskostnaderna och att detta sker sedan televerkets försäljningsmonopol på automatiska telefonsvarare upphört. Det nu aktuella försäljningspriset

- ger ett lägre täckningsbidrag än vad som krävs för att täcka kostnaderna och ge en skäligen vinst. Det rör sig alltså om icke affärsmässig prissättning, s. k. dumping.
2. Televerket har under 1984 genomfört mycket kraftiga prishöjningar på flera produkter och tjänster som faller under monopolet. Det gäller t. ex. avgiftsbelagda uppgifter i telefonkatalogen som höjts med 8 %. Man har beslutat avgiftsbelägga de abonnenter som *inte* vill ha några uppgifter i telefonkatalogen. Televerket har vidare höjt avgiften för hyra av fasta telefonledningar med 40 % och har aviserat ytterligare en avgiftshöjning. Dessa prishöjningar har skett trots regeringens strävan att hålla priserna nere. En av höjningarna genomfördes f. ö. under gällande prisstopp. Televerkets prispolitik går alltså stick i stäv med regeringens inflationsmål, som vi ju i går hörde finansministern utveckla värtaligt här i kammaren.
 3. Televerket avvisade i mars i år mobiltelefonföretaget Comviks ansökan om ytterligare frekvenser för att tillgodose abonnenternas behov av ett heltäckande mobiltelefonsystem. Televerkets beslut försvårar för företaget att tillgodose kundernas önskemål om ett väl fungerande mobiltelefonsystem.

Fru talman! Den bild jag här tecknat är bilden av en monopolism av värsta slag. Man strävar efter att slå ut konkurrenter, framför allt små företag. Man strävar efter att försvåra verksamheten rent tekniskt för sina konkurrenter. Man använder prissättningen för att försöka slå ut konkurrenter genom att låta en del av kostnaderna på den konkurrensutsatta sektorn täckas av överskott från monopolområdet.

Det pågår i dag en stor debatt i samhället om televerkets monopolställning och de skador televerkets användande av monopolställningen har medfört i olika sammanhang. Denna monopolpolitik har blivit så iögonfallande att såväl näringsfrihetsombudsmannen och statens pris- och kartellnämnd har reagerat.

Det finns bara en instans i samhället som varken har sett eller reagerat inför denna utveckling. Det är regeringen.

Anf. 36 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Till Göran Riegnell: Läs propositionen från 1983/84! Där pekar vi på 1980 års beslut och säger från regeringens sida beträffande monopolgränserna att det självfallet inte innebär att televerket självt kan besluta om grundläggande förändringar i monopolavgränsningen, att exempelvis lägga vanliga telefonapparater utanför monopolet. Skrivningen fortsatte med att påpeka att enligt min mening är det angeläget att därest man skulle komma in med en ansökan om förändring i monopolavgränsningen bör det göras en noggrann prövning av de sociala och regionalpolitiska effekterna av ändrade monopolgränser.

Jag vet att allt detta diskuterades i fjol i samband med debatten om televerkets verksamhet, och detta påpekande gjordes av den socialdemokratiska talesmannen i denna kammare.

I dag finns ju, Göran Riegnell, ingen ansökan från televerket och det finns inget styrelsebeslut i televerket i denna fråga. Det rimliga är väl ändå att man avvaktar till dess man får in en hemställan innan man tar ställning till den.

Björn Molin diskuterade med mig för ungefär ett år sedan kring den konkurrensutsatta delen. Jag vet inte att riksdagen har fattat något annat beslut än det som föreslogs i proposition 1980/81, där man pekade på att den konkurrensutsatta delen inom verket skulle regleras via särredovisning vid granskning av riksrevisionsverket. Hittills har jag alltså inte varit med om att denna kammare fattat något annat beslut. Detta beslut skall ligga till grund för hanteringen.

När det gäller den direkta fråga som Björn Molin hänvisar till och som gäller SPK:s utredning, kan jag bara konstatera att den skall följas upp utifrån överläggningar inom marknadsdomstolen.

De allra flesta frågor som berörts här i riksdagen har prövats av NO, som har att bevaka konkurrenssituationen, och vi har haft att följa det beslut om särredovisning som just denna riksdag fattat beslut om.

Anf. 37 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om de debattregler som gäller.

Anf. 38 GÖRAN RIEGNELL (m):

Fru talman! Kommunikationsministern säger att det inte finns någon ansökan eller något styrelsebeslut inom televerket om ansökan till regeringen att släppa monopollet på telefonapparater. Nej, det är jag medveten om, men efter kommunikationsministerns reaktion på uppgifterna i pressen är jag rädd att någon sådan ansökan kanske inte kommer. Den verkar fullständigt hopplös redan från början. Fortfarande enligt tidningsuppgifter – eftersom det är i tidningarna diskussionen förts hittills – har Curt Boström sagt sig inte vara beredd att släppa telefonerna fria om inte televerket lämnar förslag om hur hela monopolsystemet inom teleområdet skall luckras upp.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern varför regeringen tydligen intar en sådan allt-eller-intet-attityd. I 1980 års beslut ingår ju en gradvis anpassning av telefonmonopolet till utvecklingen. Har inte kommunikationsministern förståelse för att den attityd som visats offentligt ger intryck av att socialdemokraterna inte längre står kvar vid 1980 års riksdagsbeslut?

Anf. 39 BJÖRN MOLIN (fp):

Fru talman! Kommunikationsministern hade inte mycket till kommentar med anledning av min detaljerade redovisning över hur televerket har använt sin monopolställning på sistone. Det är inte tillfredsställande att hänvisa till riksrevisionsverket, då vi har en veckogammal rapport från statens pris- och kartellnämnd, som visar att underprissättning har förekommit när det gäller automatiska telefonsvarare efter det att de avförts från monopollet.

Min första fråga till kommunikationsministern lyder: Är det verkligen försvarbart att ett statligt verk utnyttjar sin monopolställning till att ta ut skyhöga priser för att sedan kunna sätta marknadsmässigt låga priser på

andra produkter för att kunna vinna konkurrensfördelar?

Min andra fråga lyder: Är det förenligt med regeringens inflationsmål – jag föreställer mig att även Curt Boström har hört talas om att regeringen har ett inflationsmål – att tillåta televerket att höja priserna på t. ex. uppgifter i telefonkatalogen eller för hyra av ledningar med mycket mer än vad regeringens anti-inflationspolitik förutsätter? En regering kan väl inte vara utan åsikt i sådana frågor.

Vidare har det förekommit en mycket omfattande diskussion här i riksdagen, och framför allt utanför riksdagen, om hur televerket använder sin monopolställning. Televerket försvarar icke onaturligt sitt monopol mycket envist. Dess stridbare chef Tony Hagström påstår att kritiken mot verkets prispolitik och kritiken mot verket för att använda osunda konkurrensmetoder kommer från vissa intressen. Detta är det klassiska sättet att misstänkliggöra kritiker, då man inte kan försvara sig i sak. Jag hoppas att kommunikationsministern har ett bättre försvar för televerkets sätt att utnyttja monopolet.

Anf. 40 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Till Göran Riegnell: Jag kan naturligtvis inte hindra Göran Riegnell att läsa tidningarna, men jag tror att det vore bättre att läsa den proposition som ligger till grund för socialdemokraternas ställningstagande. Propositionen innehåller nämligen exakt vår uppfattning i frågan.

Björn Molin vet mycket väl att man har två minuter på sig. Naturligtvis skulle jag mycket gärna vilja mer ingående diskutera allt det som Björn Molin beskrev. Men vad vi diskuterar är ändå detta: Är det så att televerket använder monopolpengarna för att sänka kostnaderna för de konkurrensutsatta delarna? I riksdagen har vi ju beslutat på vilket sätt man skall kunna kontrollera detta: genom en särredovisning i verksamhetsplanen, en särredovisning som skall granskas av riksrevisionsverket. Det är klart att jag är medveten om att man kan förbättra metoderna för särredovisningen, och naturligtvis skall vi hela tiden följa verksamheten. Men riksdagen har inte fattat något annat beslut, och det var en moderat kommunikationsminister som var propositionsskrivare.

Anf. 41 GÖRAN RIEGNELL (m):

Fru talman! Som kommunikationsministern kan se har jag propositionen, och jag har även läst den. Det är inte där problemet ligger. Faktum är emellertid att människor självfallet använder s. k. pirattelefoner sedan marknadsdomstolen har beslutat att sådana telefoner får säljas här i landet, och det sker fastän telefonerna egentligen inte får kopplas in på telenätet. Vi håller de facto på att få en uppluckring av monopolsystemet. Detta är någonting som jag för min del inte har någonting emot, men risken är ju att det kommer in telefonapparater som skadar telenätet. Därför är det rimligt, som företrädare för televerket har sagt, att anpassa monopolbegränsningen efter den tekniska utveckling som vi vet har skett. Det är precis detta som 1980 års beslut går ut på. Därför vill jag ha ett besked från kommunikations-

ministern om man har för avsikt att, ifall televerket kommer in med en ansökan, pröva den i positiv anda.

Anf. 42 BJÖRN MOLIN (fp):

Fru talman! Statens pris- och kartellnämnd och näringslivsombudsmannen är ju de expertorgan som vi har på den statliga sidan när det gäller att bedöma t. ex. otillbörlig konkurrens. Jag tycker inte att det vore onaturligt om kommunikationsministern hade någon kommentar att göra till den rapport som SPK avlämnat på detta område.

Jag tror nämligen att televerkets monopolpolitik leder till att det är kunderna, konsumenterna, som förlorar. Man får betala för mycket för de tjänster där televerket har monopol, t. ex. när man vill ha extra uppgifter införda i katalogen eller när man vill hyra en ledning. Även när televerket går in och dumpar priserna på den konkurrensutsatta sektorn kommer abonnenterna i längden att förlora. För om denna televerkets osunda konkurrenspolitik slår ut de konkurrerande företagen kommer televerket, sedan verket blivit ensamt på täppan, att slå sig till ro och säga: Nu har vi slagit ut våra konkurrenter. Nu kan vi tillämpa vår traditionella prispolitik med skyhöga prishöjningar helt vid sidan om den prispolitik som riksdag och regering bedriver.

Fru talman! Jag tycker att det är rätt häpnadsväckande att den i regeringen högste ansvarige för televerket inte har några kommentarer till detta.

Anf. 43 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Först till Göran Riegnell. Jag skall naturligtvis pröva televerkets ansökan när den kommer in. Men – jag beklagar detta – jag skall personligen inte göra det när det är Göran Riegnell som står för ansökan. Det är televerket som skall komma in med en ansökan till regeringen.

Sedan till Björn Molin. Beträffande SPK:s hemliga rapport, som Björn Molin talat om, kan jag säga att jag läst pressmeddelandet om denna hemliga undersökning. Jag säger ju att rapporten skall ligga till grund för fortsatta överläggningar inom marknadsdomstolen. Det är väl det rimliga. Varför skall jag gå ut och konstatera att televerket påpekat att det inte föreligger sådana förhållanden som SPK påstår råder. Det är rimligt att marknadsdomstolen får fortsätta med frågans handläggning.

Även om jag är den högste ansvarige för televerket måste jag fråga Björn Molin: Skall jag stå här i kammaren och avge omdömen i denna sak? Frågan skall prövas av marknadsdomstolen.

Anf. 44 BJÖRN MOLIN (fp):

Fru talman! Televerket försvarar naturligen ganska envist sitt monopol. Är det någon som skall kunna göra någonting åt detta, så är det regeringen. Det är ju inte rimligt att de regler som vi antagit om särredovisning och annat skall innebära att televerket kan driva verksamheten helt på egen hand. Regering och riksdag skall ha möjligheter att påverka televerket i detta avseende.

Torsdagen den
29 november 1984

*Om tågtrafiken i
Södermanlands
norra och södra de-
lar*

Detsamma gäller prispolitiken. Där har kommunikationsministern inte velat ge något svar på frågan hur regeringen ser på det faktum att televerket har höjt priset på vissa tjänster långt mer än vad regeringens allmänna inflationsmål ger uttryck för.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:218 om tågtrafiken i Södermanlands norra och södra delar

Anf. 45 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen är beredd att medverka till att den framtida tågtrafiken i Sörmlands norra och södra delar, bl. a. linjen Flen–Oxelösund, kan bibehållas och utvecklas, bl. a. genom statligt stöd.

Frågan om den framtida persontrafikens uppläggning på linjen Flen–Oxelösund prövas f. n. inom transportrådet. Ärendet kommer sannolikt upp i rådets styrelse under december. Så snart vi på departementet får ta del av rådets förslag, kommer vi att bereda ärendet på sedvanligt sätt.

Anf. 46 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag tycker verkligen det var magert.

Jag vet att frågan är föremål för prövning. Just det förhållandet att länsstyrelsen i Södermanlands län nu har gjort en utredning beträffande dessa frågor som på många punkter går stick i stäv med vad transportrådet tidigare har kommit fram till utgör bakgrunden till frågan. Jag tycker det är angeläget att kommunikationsministern i detta sammanhang ger något slags besked, så att man kan få någon vägledning huruvida regeringen är beredd att ta ställning i den riktning som länsstyrelsen, de kommuner i Södermanlands län som berörs, fackföreningsrörelsen och en överväldigande majoritet av den berörda befolkningen vill, nämligen att man skall ha kvar persontrafiken och att den skall byggas ut och förbättras, i stället för, som transportrådet tidigare har ansett, läggas ner.

När det nu har kommit fram nya omständigheter och nya fakta beträffande detta ärende, som återfinns i den utredning, Sörmlandspendeln, som länsstyrelsen har gjort, vore det angeläget att få ett svar av kommunikationsministern som inte bara talar om vad alla vet, nämligen att transportrådet förmodligen skall ta upp frågan igen i december och att regeringen därefter skall ta ställning. Detta vet vi ju. Vad de som berörs frågar efter är om regeringen är beredd att vara med och satsa på ett bibehållande och en utbyggnad av persontrafiken.

Det finns en rad skäl för att behålla trafiken, som finns redovisade i utredningen. Jag utgår från att också kommunikationsministern har eller får tid och möjlighet att ta del av denna, och jag skall därför inte göra någon uppräknig av innehållet. Jag skall bara säga att det är betydelsefullt för

regionalpolitiken och för sysselsättningen i Södermanlands län, och även i angränsande län, att man får ett klart ställningstagande eller att kommunikationsministern åtminstone ger besked om huruvida regeringen har någon mening eller uppfattning om inriktningen i dessa frågor.

Skall vi skrota ner eller försämra tågtrafiken i Södermanlands län, med anknäytning till andra orter som Västerås och Sala, eller är regeringen beredd att ställa upp och medverka till att vi får en förbättring och upprustning till stånd? Det är det frågan gäller.

Anf. 47 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Jag förstår till fullo Tore Claesons engagemang i denna fråga. Ett sådant engagemang finns när det gäller dessa prövningsplaner runt om i landet.

Men, Tore Claeson, det har ju fastställts en handläggningsordning i denna kammare. Jag vet inte om Tore Claeson hade någon annan uppfattning när den fastställdes. Av den framgår emellertid med all önskvärd tydlighet att det kan tänkas att ett ärende kommer till regeringen för ställningstagande. Jag tycker nästan att det är rimligt att jag får säga att jag vill få denna framställning först, innan jag tar ställning till den. Den har jag inte i dag – svårare än så var det inte.

Anf. 48 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Kommunikationsministern och jag hade ett litet meningsutbyte för sju åtta månader sedan om samma sak. Det var ungefär likadant då, det gick liksom inte att få något besked eller något ställningstagande på den här punkten.

Men nu har länsstyrelsen i sin utredning kommit fram till ett annat resultat än transportrådet har gjort tidigare. Detta är ju ingen ny fråga. Diskussionen har pågått i flera år, men man kommer så att säga ingenstans. Det har varit många och invecklade turer, men som jag har sagt är de kommuner som berörs överens med länsstyrelsen om att man inte kan gå på den linje som transportrådet tidigare har redovisat, och tyvärr också några i SLT:s ledning.

Till skillnad från transportrådet utgår länsstyrelsen och berörda kommuner från hur trafiken skulle kunna vara, dvs. hur den kan förbättras. Såvitt jag förstår har både länsstyrelsen och transportrådet haft vissa förutfattade meningar om tågtrafiken, men skillnaden är att länsstyrelsen och majoriteten av dem som berörs av trafiken utgår från att tågtrafiken skall förbättras, medan transportrådet tydligen hela tiden arbetar med inriktning på att persontrafiken skall läggas ner. Det är här som jag menar att kommunikationsministern kommer in i bilden.

Kommunikationsministern borde i alla fall ha en uppfattning om huruvida man skall lägga ned eller sträva efter att försöka bibehålla persontrafiken. Är regeringen beredd att ställa upp för att persontrafiken skall kunna bibehållas och förbättras? Det kan väl ändå kommunikationsministern göra ett uttalande om.

Torsdagen den
29 november 1984

*Om tågtrafiken i
Södermanlands
norra och södra de-
lar*

Anf. 49 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Det är tydligt att Tore Claeson tycker att jag skall nonchalera riksdagsbeslutet om på vilket sätt dessa frågor skall handläggas. I detta fall skall jag tydligt ge ett besked innan ärendet över huvud taget finns på regeringens bord, och innan transportrådets styrelse har fattat beslut i frågan.

Här talar Tore Claeson om transportrådets uppfattning. Såvitt jag vet har inte transportrådets styrelse fattat något beslut. Det är nästa steg.

Det är fullständigt orimligt att nu kräva ett besked av mig. Jag kan förstå att engagemanget bjuder Tore Claeson att begära att jag just i detta fall inte skall rätta mig efter riksdagens beslut, men jag har den föreställningen att Tore Claeson normalt anser att jag skall göra det.

Anf. 50 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Självfallet skall vi rätta oss efter riksdagens beslut. Det är inte det som vi diskuterar, och det har jag inte ifrågasatt.

Jag upprepar det en gång till: Detta är ingen ny fråga. Transportrådet har vid flera tillfällen uttalat sig i detta ärende i en riktning som innebär en försämring och en nedläggning. Därvidlag har transportrådet använt beräkningsgrunder beträffande olika kostnader som lett fram till resultat som går stick i stäv mot uppgifterna i den utredning som länsstyrelsen gjort och i vissa tidigare utredningar från olika håll.

När transportrådet nu återigen, efter flera år, kommer tillbaka till frågan är det angeläget att vi får ett uttryck för regeringens uppfattning. Jag vidhåller detta. Kravet på ett uttalande står inte i motsättning till vare sig riksdagens tidigare ställningstagande eller det sätt varpå ärenden bereds – det är inte det som jag ifrågasatt.

Anf. 51 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Vi skall väl inte gräla vidare, Tore Claeson. Jag vill bara fråga: Skall jag ta ställning innan jag över huvud taget har getts chansen att ta del av de siffror som Tore Claeson talar om? Jag föreställer mig att det anses som mycket angeläget att jag verkligen studerar de handlingar som ligger till grund för ett ställningstagande.

En sak kan jag lova: Om ärendet kommer till regeringen för dess prövning, skall vi definitivt kontrollera hur beräkningarna har gjorts. Skulle det finnas något fel i dem, garanterar jag att vi kommer att begära de kompletteringar som är erforderliga.

Anf. 52 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det han sade i den senare delen av sitt inlägg. Det noterar jag med tacksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

**8 § Svar på fråga 1984/85:185 om statligt stöd till personal på
ålderdomshem**

Nr 40

Torsdagen den
29 november 1984

Anf. 53 Socialminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Ella Johnsson har frågat mig om jag i pågående budgetarbete avser att tillgodose kraven på statligt stöd till kommunernas personal på ålderdomshem.

Frågan bereds f. n. i socialdepartementet. I avvaktan på beredningens resultat är jag inte beredd att lämna något närmare besked.

*Om statligt stöd till
personal på ålder-
domshem*

Anf. 54 ELLA JOHNSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret. Det är klart att jag hade varit ännu tacksammare om svaret varit litet mer löftesrikt. När socialministern nu har kommit hit vill jag passa på att ge honom några ord på vägen, till nytta i det arbete som tydligen pågår inom departementet.

Enligt i dag gällande regler utgår det inget statsbidrag till den personal vid servicehus som motsvarar de tidigare ålderdomshemmen, trots att denna personal i vissa avseenden har samma uppgifter som hemvårdare. Denna statliga styrning begränsar i hög grad kommunernas möjligheter att i fortsättningen svara för en kvalificerad åldringsvård för de allra äldsta.

Följden av reglerna har blivit att kommunerna under senare år har inriktat sitt byggande på enbart servicehus för självständigt boende. Det är en utveckling som är mycket positiv, eftersom flera äldre därigenom kan leva ett självständigt och mer normalt liv under längre tid än de annars kunnat göra.

Men vi kan inte blunda för att det finns en grupp äldre i de högre åldrarna som har behov av helinackordering med en mer omfattande tillsyn. Vi vet också att denna grupp kommer att öka successivt under lång tid framöver. Därför måste vi se till att vi även i fortsättningen har kvar den boendeform som de tidigare ålderdomshemmen utgjorde, med det mått av tillsyn som dessa äldre både behöver och önskar.

Om denna boendeform helt försvinner, kommer många äldre att hamna inom den medicinska långvården, detta utan att ha det vårdbehov som långvården är avsedd att tillgodose. Detta skulle i sin tur begränsa tillgången på de plaser inom långvården som andra, verkligt vårdbehövande, köar för.

Jag förmodar att socialministern inte har kunnat undgå att ta del av de uttalanden i denna fråga som upprepade gånger gjorts av en enig riksdag efter förslag från ett enigt socialutskott. Jag vet också att socialministern har kontakter med de människor som arbetar med dessa frågor ute i kommunerna och som oroar sig för att antalet platser inom äldreomsorgen skall minska. I de uttalanden som gjorts har man krävt att regeringen skyndsamt skulle presentera ett förslag som syftar till att minska den ekonomiska styrningen av den kommunala äldreomsorgen. Kommunerna är de som bäst känner till behoven och önskemålen, och de statliga bidragen måste därför få en sådan utformning att kommunerna själva får planera och bygga för den kommunala åldrevården.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om övertidsregler-
na för brottsspa-
ningspersonal***9 § Svar på fråga 1984/85:213 om övertidsreglerna för brottsspaningspersonal****Anf. 55** Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Tore Nilsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder så att verksamhet i syfte att uppdaga och förebygga brott samt för att främja allmän säkerhet kan bedrivas i önskvärd omfattning utan hinder av övertidsregler m. m. Enligt Tore Nilsson frågar sig många hur det kan tillåtas att personal som är experter i fråga om narkotikaspaning inte får fullgöra sina uppgifter på grund av fackligt ingripande mot övertidsarbete.

Bestämmelser om övertidsarbete finns i arbetstidslagen och i avtal mellan parterna på arbetsmarknaden och skall självfallet följas också inom polisväsendet. Även inom polisen måste man genom en ändamålsenlig och god planering kunna lösa sina arbetsuppgifter inom ramarna för dessa bestämmelser.

Jag vill i sammanhanget nämna att regeringen som ett led i den pågående reformeringen av polisväsendet vidtagit flera åtgärder för att förbättra planeringsverksamheten inom polisen. Bl. a. har ett helt nytt planeringssystem tagits i bruk. Genom de förslag som i dag har överlämnats till riksdagen ges vidare de lokala polismyndigheterna möjlighet att föra över polisresurser till särskilt arbetsbelastade sektorer.

Anf. 56 TORE NILSSON (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Det finns en person som begått det s. k. tältmordet i Norrbotten sommaren 1984. Han går ännu lös. Varför? Jag har flera gånger mött uppfattningen att han inte skulle ha befunnit sig på fri fot, om man inte från fackligt håll motsatt sig övertidsarbete. Det är kanske att överdriva, men så har man faktiskt sagt i debatten.

Om polisen vill jag inte säga annat än gott – i varje fall inte om de enskilda poliserna. Men det fall jag har aktualiserat, då experter när det gäller bekämpandet av allvarliga brott uppmanats att avbryta visst uppdrag på grund av övertidsarbete, väcker allmänhetens häpnad. Det länder personalen till heder – och poliserna är värda vår tacksamhet – att man inte böjde sig för trycket. Poliserna skrev inte upp övertiden, eftersom de förstod vad det handlade om. Det var ett krig mot narkotikalangare, mot maffian, och då skulle de inte få fullgöra sina uppgifter på grund av att facket ingrep mot övertidsarbetet.

Låt oss göra en jämförelse och anta att det handlade om soldater som var ute i strid. Tänk om krigarna då skulle se på klockan och säga: Hej då, kapten! Nu går vi hem, för vi får inte ta ut mer övertid.

Det är naturligtvis drastiskt, men det är enligt min mening jämförbart. När det gäller sådana här saker borde det inte vara någon diskussion om att inte göra mer än man egentligen får göra enligt lagen. Det finns tillfällen då detta är nödvändigt.

I sitt svar nämner justitieministern planeringen av polisens arbete. Jag

måste då fråga mig: Hur skall man kunna åstadkomma en planering som är så ändamålsenlig och god att den vid alla tillfällen stämmer? Tänk om vi fick en plötslig våg av brott, en särskilt komplicerad attack av t. ex. den maffia som jag hade med i bilden i min replik! Det kan vara fråga om narkotikalangare eller, ännu värre, terrorister som plötsligt översvämmar oss. Vad vet vi om det? Hur man än planerar kommer det alltid att uppstå situationer där allt prat om övertid är oacceptabelt – ja, rent nonsens och något som man från allmänhetens sida aldrig kommer att godkänna.

Egentligen svarade justitieministern inte på min fråga. Han hänvisade alldeles riktigt till gällande lag. Det tycker jag också är riktigt; jag har ingenting emot arbetstidslagen. Jag är också glad över att regeringen har vidtagit vissa åtgärder. Men min fråga gällde principen, om man med påtryckningar skall kunna förmå personer som jobbar i ett arbete där de är absolut oersättliga att avbryta detta på grund av att de haft några timmar för mycket övertid.

Anf. 57 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Det är inte lätt och inte heller lämpligt att här bedöma om polisen i något enskilt fall har misslyckats med sin uppgift till följd av övertidsbestämmelserna. Men så mycket vill jag säga, att jag ställer inte upp på de närmast groteska beskrivningar som Tore Nilsson gjorde här.

Är det så att man upplever att man inte har klarat av sin uppgift eller riskerar att inte göra det, då menar jag att man i första hand skall se över sitt sätt att planera verksamheten. Men man skall också – det vill jag gärna stryka under – se till att utnyttja den flexibilitet som faktiskt finns i övertidsbestämmelserna. Jag har inte fått några signaler från ansvarigt polishåll som ger mig anledning att ta initiativ till någon ändring av de bestämmelser som gäller.

Anf. 58 TORE NILSSON (m):

Fru talman! Jag har inte sagt och kommer inte att säga att de poliser som tjänstgjorde i ett särskilt fall, där det kanske inte gick så bra med spaningen, har gjort något fel. Det är säkert så att polisen alltid gör sitt yttersta, men om man skyntar bestämmelser som leder till att just de som kan göra jobbet, de som har kunskaper om fallet i fråga och kan fullfölja arbetet, de som även känner till bakgrunden och det som är "terrängen" i frågan, på grund av att de har jobbat för länge måste avbryta arbetet, då är det inte deras fel, utan då är det något galet med bestämmelserna.

Flexibiliteten är naturligtvis mycket viktig. Men det kommer alltid att finnas tillfällen – jag skulle tro att det blir ännu vanligare i framtiden – då det är absolut nödvändigt att personalen gör mer än den egentligen får göra enligt arbetstidslagen. Jag tror att personalen i praktiken också kommer att göra det i nästan 100 % av fallen.

Anf. 59 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! I just de fallen finns denna flexibilitet.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1984/85:241–244 till skatteutskottet

11 § Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande
1984/85:4 Statlig garanti för ett banklån till Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum

Utskottets framställning om att betänkandet skulle avgöras efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Vad utskottet i övrigt hemställt bifölls.

12 § Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande
1984/85:15 Ändring i sekretesslagen (1980:100) (prop. 1984/85:52)

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Trafiksäkerhet och trafikföreskrifter

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1984/85:3 om trafiksäkerhet och trafikföreskrifter m. m.

Anf. 60 RUNE TORWALD (c):

Fru talman! Jag kommer att bespara både stenografer och åhörare en del av de argument som jag ursprungligen hade tänkt framföra. Jag är nämligen relativt förkyld. Jag skall således inskränka min argumentation så mycket som möjligt.

Inledningsvis vill jag göra kammarens ledamöter uppmärksamma på det orimliga beslut som en riksdagsmajoritet fattade våren 1982. Beslutet innebar att alla mopeder skulle registreras, men det har nu kapsejsat.

Sedan något om bakgrunden i den här frågan. Det var mittenregeringen som först lade fram ett förslag om registrering av nya mopeder. Mopeder har ju ganska kort livslängd. Därför kunde man räkna med att alla mopeder skulle vara registrerade efter åtta till tio år. Men majoriteten godkände inte det förslaget. I stället förordade man att alla mopeder skulle registreras. Jag vill uttrycka mig på följande sätt: Den gången körde en majoritet bestående av moderater, socialdemokrater och vpk:are över mittenregeringen. Men i dag har verkligheten kört över den majoriteten.

Sedan något om det aktuella ämnet, nämligen trafiksäkerheten i övrigt. Vid nämnda tillfälle hade regeringen lagt fram ett förslag om att körkort för tung motorcykel skulle kompletteras med utbildning och förartest vid 18 års ålder. Men majoriteten – bestående, som sagt, av flertalet moderater och av socialdemokrater och vpk:are – lyckades få igenom ett avslag på den

punkten. Det innebär att den som vid 16 års ålder har skaffat ett körkort för motorcykel vid 18 års ålder automatiskt blir berättigad att köra tung motorcykel, utan någon som helst utbildning för detta. Vi hade redan dessförinnan observerat att utvecklingen var skrämmande när det gäller olyckor med tung motorcykel. Men det imponerade inte på majoriteten, som var mera intresserad av att göra sig populär hos motorcykelorganisationerna – det var ju valår – än att försöka förebygga olyckor med motorcyklar.

I första hand vill jag i detta sammanhang hänvisa till en utredning som gjorts här i Stockholm – kallad Motorcykelolyckorna i Stockholm. Stockholms Trafiksäkerhetsförening presenterade denna utredning i våras. Jämförelser gjordes beträffande utvecklingen under åren 1981–1983. I utredningen konstateras: "Tidigare var 16–18-åringar de mest drabbade, men 1983 är det mest 19–22-åringar som råkat ut för olyckor". Vidare sägs det:

"De tyngre fordonen är inblandade i förhållandevis fler olyckor än de lättare."

Försök har gjorts som syftar till att få fram olika relationer. Trafiksäkerhetsutredningens siffermaterial redovisas i det sammanhanget. Därav framgår att det är 25 gånger riskablare att vara förare av en motorcykel än att vara förare av en bil. Det är t. o. m. betydligt farligare att vara förare av en motorcykel än att vara förare av en vanlig cykel.

Vidare har man studerat vid vilken tidpunkt olyckorna har inträffat, dvs. hur länge man har haft sin motorcykel innan en olycka inträffat. Av Stockholmsutredningen framgår det att man i 10 % av fallen inte haft sin motorcykel mer än en månad. Under den första månaden inträffade alltså 10 % av olyckorna med tung motorcykel.

Om man tittar på statistiken över dem som innehaft sin motorcykel upp till ett år, finner man att ungefär 55 % av alla olyckor inträffat under det första året. Bl. a. detta var skälet till att vi uttalade att man inte borde få köra tung motorcykel innan man genomgått lämplig utbildning. Vederbörande skulle då ha haft åtminstone någon erfarenhet av den här sortens fordon innan han/hon satte sig på motorcykeln för att för första gången köra den.

Vidare har man utrett hur det förhåller sig med olika typer av motorcyklar när det gäller inträffade olyckor. Det har visat sig, något som vi diskuterade redan vid det aktuella tillfället, att olyckor med tunga motorcyklar är de mest frekventa – det gäller inte mindre än 39 % av alla olyckor med tunga motorcyklar som inträffade i Stockholmsregionen under 1983. Det gäller då motorcyklar på 750 kubikcentimeter eller större.

I GT skrev man den 31 maj: "Sluta snacka – nu måste MC-döden stoppas!" Trafikjournalisten Göran Danielsson, som länge följt utvecklingen skrev där: "Obligatorisk vidareutbildning och speciellt körkort för tung motorcykel – det enda som kan stoppa mc-döden!"

I sammanhanget kan det vara intressant att notera att man i Göteborgs-Posten har en mycket skicklig trafikjournalist som heter Göran Norlén som tidigare var tävlingsförare och som redovisar exakt samma uppfattning: skall man bryta olyckstrenden beträffande tung motorcykel, räcker det inte med frivillig utbildning, utan då måste man införa körkort för tung mc.

Torsdagen den
29 november 1984

*Trafiksäkerhet och
trafikföreskrifter*

Trafiksäkerhetsverket har presenterat siffror för olycksutvecklingen under första halvåret 1984. Situationen är i stort sett densamma. Siffrorna är t. o. m. litet högre än första halvåret 1983 beträffande landet som helhet. Många har ropat hurra därför att det under andra halvåret blev en obetydlig nedgång relativt sett av trafikolyckorna. De flesta tror att det beror på att vädret var så mycket sämre, och det kanske bestyrks av att olycksfrekvensen i Västsverige, som hade hyggligt höstväder, inte har sjunkit under andra halvåret utan gått upp även då.

Beträffande åldersfördelningen visar både Stockholmsundersökningen och utredningen från trafiksäkerhetsverket för första halvåret 1984 att mer än 50 % av dem som skadas i samband med mc-olyckor är mellan 18 och 24 år.

Det har hävdats att det skulle vara många av dem som inte hade körkort eller som var rattfulla, men Stockholmsundersökningen visar att detta inte är fallet, utan det gäller ett fåtal. De som gjort sig skyldiga till att köra utan körkort resp. att ha varit berusade vid tillfället kunde räknas på ena handens fingrar.

Detta är något som gäller inte bara Sverige. Jag tog för skojs skull med mig ett informationsblad från Victoria i Australien som visar att motorcyklisterna även där är kolossalt överrepresenterade beträffande trafikolyckor. För Melbourne redovisar man 102 omkomna bilförare men hela 46 omkomna mc-förare. Troligen är det likadant där som här – att det är 25 gånger så farligt att köra mc som att köra bil.

Också i Australien har man vidtagit de åtgärder som jag vet att Sten-Ove Sundström m. fl. jobbar med, att man skall köra försiktigare: "Ride well – ride safely."

Jag är ingalunda någon motståndare till att regeringen, för att visa någon handlingskraft på detta område, har tillsatt en kommitté som arbetar med att öka säkerheten. Där har provtagningarna beträffande "Guldhjälmen" sagts vara mycket värdefulla, och man tror att det är i första hand detta som lett till att vi fått någon miskning under andra halvåret. Dess värre tror jag att den som förlitar sig på det har mycket bräcklig grund för sin tro. Däremot är arbetet man satt i gång med att förbättra skyddskläderna bra. När en olycka inträffar kan givetvis följderna av den reduceras betydligt om man har lämplig klädsel.

Avslutningsvis: Vill man radikalt bryta trenden när det gäller mc-olyckor, vill man rädda unga människors liv, då kan man inte gå förbi ett införande av särskilt körkort för tung mc. Det skall kombineras med utbildning och provtagning. Den ålder vi föreslår är 18 år.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen i trafikskottets betänkande 3.

Anf. 61 OLLE GRAHN (fp):

Fru talman! Varje år satsar samhället stora belopp på trafiksäkerhetsåtgärder. Om- och nybyggnad av vägkorsningar och korsningar mellan landsväg och järnväg är exempel på åtgärder som är avsedda att förbättra trafiksäkerheten. Alla de insatser som görs för att förbättra förutsättningarna för en

säker trafik är naturligtvis viktiga och måste fortsätta.

En viktig del av trafiksäkerhetsarbetet är att trafikanterna – av alla kategorier – har utbildning för att vistas i trafiken. Det är viktigt att gångtrafikanterna känner till de regler som de skall iakttä. Det är också viktigt att cyklisterna kan trafikregler och behärskar sitt fordon.

Grunderna för trafikanternas utbildning ges naturligtvis redan i hemmet och medan vi är barn. Skolan har också en stor uppgift i att förmedla kunskap i och om trafik, inte minst när det gäller blivande mopedister. Frivilligorganisationer av olika slag utför här naturligtvis omfattande insatser för att förbättra trafikanternas kunskaper för t. ex. mopedförare, och det är mycket bra.

Motorcykeln har på senare år blivit ett allt vanligare fordon för våra tonåringar, och detta har lett till att statistiken över motorcykelolyckor har blivit alarmerande. Det är framför allt de tunga motorcyklarna som står för de svåra olyckorna, och därför anser vi reservanter att denna kategori förare skall ha en särskild utbildning för att ha rätt att föra tung motorcykel med stor motoreffekt.

Det är viktigt att grundutbildningen för alla mc-förare är effektiv, och säkerligen kan den förbättras. Men det är också viktigt att alla som har för avsikt att framföra större fordon med större motoreffekter får kompletterande utbildning för detta fordon. Att endast åldersgränsen skall vara krav för rätten att skifta fordon är helt otillfredsställande och utgör en direkt trafiksäkerhetsrisk.

Ett värdefullt arbete för vidareutbildning av mc-förare utförs av frivilligorganisationer. Detta har också resulterat i att många unga förare med äldre kamraters hjälp har fått en god utbildning, men detta kan inte vara ett hinder för att alla skall vara utbildade för det fordon de skall framföra. När man har fått utbildning och har kompetens för att framföra det större fordonet är naturligtvis ett förarprov och ett bevis om kompetensen självklara.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 62 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Vi har i vårt land under en lång period kunnat notera sjunkande olyckstal i trafiken, trots att antalet motorfordon ständigt har ökat. Det finns många orsaker till den utvecklingen. Dels har vi fått trafiksäkrare fordon med bättre bromsar, införande av moped- och mc-hjälm samt ökad användning av bilbälten, dels har vi fått ett effektivare trafiksäkerhetsarbete med allt större inslag av frivillighet.

Under de senaste åren har frivilligorganisationerna börjat samarbeta på ett betydligt bättre sätt än tidigare. Den av riksdagen i tre steg beslutade överföringen av informationsmedel från TSV till NTF, som nu är genomförd, skapar bättre möjligheter för att engagera allt fler trafikanter i det viktiga trafiksäkerhetsarbetet.

Trots det ökade intresset för att höja trafiksäkerheten har vi under de senaste åren fått en ökning av olyckorna bland motorcyklister och cyklister. Orsaken till den utvecklingen är främst att antalet motorcyklar har ökat från

ca 50 000 under 1970-talet till drygt 100 000 i år samt att också cyklisternas antal har ökat.

Visserligen har antalet dödade motorcyklister minskat i år jämfört med föregående år, men antalet olyckor med motorcyklar är fortfarande för många. Tyvärr har också olyckorna bland cyklisterna ökat i antal, och det finns därför särskild anledning att följa utvecklingen i denna trafikantgrupp.

Mot bakgrund av det ökade antalet motorcykel- och cykelolyckor tillsattes på initiativ av kommunikationsministern i december 1983 tre arbetsgrupper och en ledningsgrupp med uppgift att lägga fram förslag för att förbättra trafiksäkerheten för nämnda trafikantgrupper. Arbetsgrupperna har en bred representation från myndigheter, organisationer och branscher som berörs av mc- och cykelfrågor.

Den första etappen för arbetsgrupperna är nu avklarad. Den bestod av åtgärder på kort sikt att sättas in under den nu gångna säsongen. För motorcyklister innebar det bl. a. fortbildningsövningar på frivillig basis. De frivilliga kurser som genomfördes under försommaren samlade ca 13 000 motorcyklister och innebar att deltagarna fick lära sig bromsteknik, kurv- och balansteknik och mycket annat.

Vidare har arbetet resulterat i att grundutbildningen för motorcykelförare fr. o. m. den 1 januari 1985 betydligt förbättras. Då effektiviseras utbildningen för mc-förare, bl. a. genom att realistiska bromsövningar införs. Eleverna skall t. ex. lära sig att utföra inbromsningar från lägst 90 km/tim på olika vägunderlag. I en andra etapp arbetar nu ledningsgruppen med frågor om långsiktiga åtgärder. I det arbetet ingår frågan om ett särskilt körkort för tung mc samt vilka krav som skall ställas på lärare i mc-utbildningen. Dessutom ingår en del andra frågor. Detta arbete kommer att avslutas under december månad.

Det sistnämnda har en direkt anknytning till den reservation som är fogad vid utskottets betänkande. Reservanterna anser inte att det är nödvändigt att vänta på det arbete som pågår, utan man vill att ett beslut om körkort för tung mc skall fattas med det snaraste.

Från utskottsmajoritetens sida vill vi avvakta det arbete som pågår. Det är ett mycket vanligt förfaringssätt att utskottet när det pågår ett arbete inom departementets ram brukar invänta resultatet härav innan utskottet tar ställning i den fråga det gäller – i detta fall alltså ett eventuellt körkort för tung mc.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Avslutningsvis vill jag bara till Torwald säga att det här inte är en fråga om att göra sig populär eller inte hos mc-organisationerna. Vad det gäller är att se till att alla berörda intressenter skall få tillfälle att delta i arbetet för en bättre trafiksäkerhet. Därmed har vi också större möjligheter att fatta beslut som gagnar trafiksäkerheten i dess helhet.

Anf. 63 RUNE TORWALD (c) replik:

Fru talman! Jag skall vara mycket kortfattad.

År 1982 avslög majoriteten regeringens förslag om införande av körkort

för tung mc för personer som fyllt 18 år. Jag noterar med tillfredsställelse den glidning i formuleringen som innebär att man i dag inte avstyrker detta förslag utan i stället säger att man vill vänta på resultatet av en utredning. Jag vill uttrycka den förhoppningen att resultatet av den utredningen blir att vi inom en inte alltför avlägsen framtid får ett körkort som ger behörighet för 18-åringar och äldre att föra tung motorcykel.

Anf. 64 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Låt mig bara säga, att på den tiden då vi hade en borgerlig regering och en centerpartistisk kommunikationsminister och Rune Torwald åtminstone ibland fungerade som någon form av sakkunnig i departementet, var han oerhört nogga med att invänta det arbete som pågick inom departementet innan beslut fattades här i kammaren. Den principen har han nu av någon anledning övergivit, trots att det arbete som nu pågår beräknas vara färdigt inom bara ett fåtal veckor.

Anf. 65 RUNE TORWALD (c) replik:

Fru talman! Låt mig bara notera att vi hade ett alldeles utmärkt utredningsmaterial som bas för den proposition som lades fram 1982. Trafiksäkerhetsutredningen hade lagt fram ett förslag om körkort för tung motorcykel. Ni hade inte ett så bra underlag när ni avlog förslaget.

Jag är ändå glad åt att det har skett en glidning, och jag hoppas på en bättre utveckling, så att vi inte i framtiden får så många skadade och dödade i trafiken med tung mc som f. n. är fallet.

Anf. 66 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I det arbete som nu pågår studeras bl. a. haveriundersökningar som har gjorts av VTI under den gångna sommaren. Det har varit och är mycket viktigt för oss i det arbete som pågår att ha ett så brett underlag som möjligt. Något sådant underlag har inte presenterats tidigare, under de borgerliga regeringarna, när vi har diskuterat den här frågan.

Anf. 67 ROLF CLARKSON (m):

Fru talman! Jag finner det angeläget att från den moderata gruppens majoritet i trafikutskottet förklara att vi f. n. ställer oss bakom det krav på uppskov med ställningstagande i frågan som utskottsmajoriteten i betänkan- det framställer.

Det var, som Sten-Ove Sundström sade för en stund sedan, en centerpartistisk kommunikationsminister som 1982 lade fram förslag om bl. a. särskilt körkort för tung motorcykel, och en majoritet av moderater och socialdemokrater avvisade den gången det förslaget. Det gjorde vi därför att vi inte trodde att motorcykelkörkort i och för sig skulle vara ett effektivt medel för att förändra olycksfallsfrekvensen. Vi tycker fortfarande att det är diskutabelt. En stor del av olyckorna orsakas av motorcyklister som inte har körkort. En del är berusade. En del blir påkörda. I ingetdera fallet skulle ett särskilt körkort, enligt min mening, vara någon räddning.

Nu finns det en särskild ledningsgrupp, som har tillsatts inom departementet och där Sten-Ove Sundström är riksdagens representant. Det är angeläget att den gruppen så snart som möjligt tar ställning och lägger fram förslag till åtgärder. Ett sådant förslag kommer naturligtvis att inbegripa ett ställningstagande i fråga om särskilt körkort för motorcykel.

Från moderat sida ställer vi oss således nu avvaktande. Vi är på det klara med att detta är en synnerligen känslig fråga. Särskilt under sommartid, när dessa olyckor ofta inträffar, är det ytterligt obehagligt att känna skuld för att man kanske genom sin avvaktande hållning medverkar till dem. Jag finner det mycket angeläget att ledningsgruppen lägger fram realistiska förslag.

Jag har velat säga detta som en röstförklaring från den moderata majoriteten i trafikutskottet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 10 (behörighet att föra tung mc)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 72 för reservationen av Runc Torwald m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

14 § Öresundsförbindelserna m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1984/85:4 om Öresundsförbindelserna m. m.

Anf. 68 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! I trafikutskottets betänkande nr 4 om Öresundsförbindelserna hänvisas till pågående överläggningar mellan Sverige och Danmark i frågan. Det är inget nytt, såvida man inte anser att hänvisningarna till ständigt nya utredningar, översyner och överläggningar om färjetrafiken, bron och järnvägstrafiken mellan Sverige och Danmark är något nytt. Det ansluter sig till ett mönster, som vid det här laget torde vara åtskilliga decennier gammalt. Brodebatten upplevs som Öresundsregionens segaste följetong genom 1950-, 1960-, 1970- och nu 1980-talet.

Kommunikationsministern har i en TT-intervju nu låtit förstå att han vill ha ett snabbt beslut för både bro och tunnel. Men han hänvisar i sin tur till överläggningar och diskussioner. Betydligt försiktigare var kommunikationsministern i dag i sitt svar på Karin Ahrlands fråga. Vi i centerpartiet ställer oss bakom arbetet för en fast förbindelse Helsingborg–Helsingör. Men i stället för en bro mellan Malmö och Köpenhamn vill vi satsa på effektiva färjeförbindelser.

För det mesta har det under årtiondenas lopp alltså varit utredningar och åter utredningar. Såsom kuriosa kan nämnas att det faktiskt någon gång då

och då har fattats beslut om att bygga en bro. I december 1973 fattades här i riksdagen, såsom nämns i utskottets betänkande, ett beslut med 215 röster för och 97 mot en vägbro mellan Malmö och Köpenhamn. Bron skulle öppnas för trafik senast 1985. Vad dröjsmålet i verkligheten avspeglar är ekonomiska realiteter plus en vaken opinion samt en tveksamhet inför det förnuftiga i en sådan här satsning.

Ett annat beslut som också är värt att notera kom två år därefter, alltså 1975. Riksdagen fattade då ett nytt beslut med ett helt annat innehåll när det gäller de fasta förbindelserna över Öresund. Beslutet, bakom vilket stod ett enigt trafikutskott, innebar att det fortsatta arbetet skulle inriktas på en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör. När frågan under senare år har varit uppe till behandling, har trafikutskottet gång på gång intagit en mycket avvaktande ståndpunkt.

Vid riksmötet 1982/83 slog utskottet fast att det var angeläget att "frågan om den framtida utformningen av Öresundsförbindelserna snarast får en tillfredsställande lösning" och att det fanns "behov av goda transportmöjligheter". Man talade om "ett väl fungerande transportsystem till Danmark och kontinenten" och förklarade att "en god kvalitet på dessa förbindelser är av betydelse även för näringslivet i Danmark, Norge och Finland".

Man hoppades också på att regeringen skulle ta ett skyndsamt initiativ till överläggningar med den danska regeringen, och då var det angeläget att frågan om tågförbindelserna med Danmark och kontinenten löstes. Lagg märke till att ordet bro inte nämns och att goda förbindelser tydligen mycket väl kan bestå av annat än en bro.

Den senaste översynen var klar 1983, men av det materialet skedde en ytterligare komplettering.

Vid överläggningar under 1984 mellan de danska och svenska kommunikationsministrarna har betonats det föga uppseendeväckande att man hade gemensamt intresse av att vidareutveckla goda kommunikationer mellan Sverige och Danmark och med kontinenten. Hela tiden har man både från dansk och svensk sida framhållit att en förutsättning för att ingå avtal om fasta Öresundsförbindelser är att det dessförinnan har fattats beslut om fasta förbindelser över Stora Bält.

En del positiva saker har trots allt inträffat under senare tid som innebär en förbättring av förbindelserna. Jag tänker på avtalet om den nya tågfärjeförbindelsen som skall inrättas fr. o. m. juni 1986 mellan Helsingborg och Köpenhamn och på den trafik med svävare som SAS bedriver sedan mitten av juni 1984 för att frakta flygpassagerare och bagage mellan Malmö och Kastrups flygplats i Köpenhamn och som det hänvisas till i utskottets betänkande.

Man lär sig ju av erfarenheten, och erfarenheten utgörs av en oändligt lång rad utredningar och översyner och återigen utredningar. Det är fråga om man inte skulle kunna bygga en bro med hjälp av allt det utredningsmaterial som frågan har avkastat.

Det är inte så konstigt om människor blir skeptiska inför allt pratet om denna bro, för den yttre iakttagbara verkligheten händer det ju ingenting

med. Kommunikationsministrar kommer och går och *nästan* alla har de uttalat den fasta övertygelsen om nödvändigheten av en bro. Men brospannen har varit för djärva, och de har hittills snabbt brutit samman.

Det är nog många malmöbor som erinrar sig hur dåvarande kommunikationsministern Bengt Norling stod på Lernacken och avtecknade sig mot himlen tillsammans med vissa kommunalråd från Malmö och stolt pekade ut var bron skulle ligga. Det var 1973. Den bron skulle alltså stått klar 1985.

Gustav II Adolf står i Göteborg och pekar ut var staden skulle ligga och den ligger där, men när kommunikationsministrar i allmänhet har pekat ut var Öresundsbron skall ligga, har det inte medfört något resultat. Det kan bero på att man har förbisett alla de hakar som finns och alla de argument som finns mot en bro.

Det kan ju också hända att frekvensen av brolöften har ett visst samband med att man befinner sig i faggorna till en valrörelse. Vad vet jag?

Medan tiden går har i verkligheten förbindelserna mellan Sverige och Danmark försämrats, och det är mycket allvarligt. Först nu på senaste året har färjeförbindelserna något förbättrats, men någon riktigt grundläggande förbättring har man inte lyckats med.

Inom centern i Malmö och Malmöhus län har vi sedan många år arbetat för snabba, bekväma och regelbundna färjeförbindelser mellan Malmö och Köpenhamn. Broplanerna har alltför länge kastat sin skugga framför sig och helt naturligt skapat ointresse för investeringar i täta, regelbundna och pålitliga färjeförbindelser. Det har vi betonat i två motioner från oss centerpartister i Malmöhus län. Dessa behandlas i utskottets betänkande.

Fru talman! Det bästa hade varit om kommunikationsministern hade skrinlagt planerna på en bro så att en helhjärtad satsning hade kunnat göras på effektiva färjeförbindelser.

Anf. 69 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Eftersom jag redan tidigare i dag har talat om den eviga frågan om en bro mellan Malmö och Köpenhamn tänker jag inte ta upp den frågan igen, mer än att jag kanske måste påpeka att jag inte uppfattade Curt Boströms svar till mig i dag som försiktigare än tidigare. Jag uppfattade det av ungefär samma valör som tidigare, och det hoppas jag att jag har uppfattat rätt. Jag skall i stället tala något om den Skåne-motion som Hans Petersson i Röstånga och jag väckt och där det finns ett avsnitt om förbindelserna över Öresund. Vi säger bl. a. att det är på kort sikt nödvändigt att förbättra färjeförbindelserna för alla slag av transporter och det är angeläget att satsa på direkta, billiga och tidsenliga båtförbindelser mellan Malmö och centrala Köpenhamn.

Vi tycker nämligen att det måste vara fel att mer än 135 000 resenärer hade behövt åka buss på färja för att komma till centrala Köpenhamn och att de faktiskt hade varit tvungna att åka över Dragör och förbi Kastrup för att komma från den ena stora staden vid sundet till den andra för något så när rimliga priser.

Vi tog upp den gamla frågan om Lex Öresund. Vi menade att det var

nödvändigt att modifiera den lagen och försöka få mer valfrihet när det gäller trafiken över sundet.

Vi begärde en modifiering av beslut om långsiktig planering av Öresunds-
trafiken och stödåtgärder i första hand för direkta förbindelser mellan
Malmö och centrala Köpenhamn.

Trafikutskottet har såvitt jag kan se bara svarat på frågan om den
långsiktiga planeringen i detta läge och har helt förbigått det akuta problem
som finns i dag och som Ulla Tillander också talade om när det gäller
förbindelserna mellan Malmö och centrala Köpenhamn.

Detta är, fru talman, beklagligt. Problemen angår faktiskt inte bara
malmöborna, som andra tycks tro. Malmö är rikets tredje stad och ett
regionalt centrum. Det är fler skåningar än malmöborna som lider av att
förbindelserna mellan de två städerna är så urusla som de är i dag.

Det är naturligtvis bra med en sväware till Kastrup, men det vore ännu
bättre om vi kunde komma till Rådhusplatsen också för ett rimligt pris.

En fast broförbindelse någon gång i framtiden vill många av oss ha, men att
vi vill det hjälper oss inte i dag.

Utskottet har inte tagit upp den frågan. Vi kan inte göra annat än att lova
att återkomma med en motion i januari nästa år. Det tycks vara nödvändigt.

Anf. 70 KURT HUGOSSON (s):

Fru talman! Trafikutskottets betänkande 4 handlar om Öresundsförbin-
delserna. Ett enigt utskott har avstyrkt ett antal motioner som väcktes under
allmänna motionstiden.

Det är intressant att studera dessa motioner. Det finns krav på bro och
tunnel, tunnel men inte bro, krav på att vi varken skall ha tunnlar eller broar,
krav på bättre färjeförbindelser, liksom synpunkter att det är ganska bra som
det är. Detta har varit utgångspunkten för trafikutskottet.

Vi har alltså enhälligt avstyrkt dessa motioner eller, för att använda
riksdagsspråket, lämnat dessa motioner utan åtgärd med hänsyn till den
situation som nu föreligger och det arbete som pågår när det gäller dessa
frågor.

Det har sagts av både Ulla Tillander och Karin Ahrland att frågan om
Öresundsförbindelserna varit föremål för uppmärksamhet under mycket
lång tid. Redan i början av 1950-talet gjordes den första gemensamma
dansk-svenska utredningen om olika bro- och tunnelalternativ över Öre-
sund. Denna första utredning har sedan följts av flera. År 1973 hade man
kommit så långt att det förelåg en faktisk överenskommelse mellan den
danska och den svenska regeringen om att anlägga en järnvägstunnel mellan
Helsingör och Helsingborg samt en vägförbindelse mellan Köpenhamn och
Malmö. Den svenska riksdagen ställde sig bakom denna överenskommelse.
Men nu är det så att det fattas beslut i dessa frågor inte enbart i den svenska
riksdagen utan frågorna gäller också ett annat land, nämligen Danmark. Det
danska folketinget sade nej till överenskommelsen. När vi diskuterar de
framtida Öresundsförbindelserna brukar jag säga att det är ungefär som i ett
äktenskap. Det är inte så, att bara den ena kontrahenten gifter sig med den

andra. Skall det bli ett lyckligt äktenskap måste båda kontrahenterna vara överens om äktenskapet. Det är kanske just detta att de båda kontrahenterna inte har varit överens om att ingå äktenskap som har gjort att frågan har dragit ut på tiden. Jag tycker att detta är beklagligt. När överenskommelsen år 1973 förkastades av det danska folketinget startade man en ny gemensam utredningsomgång, och det var väl den mest omfattande och grundliga hittills. Resultatet presenterades i de båda länderna år 1978. På den tiden, fru Ahrland och fru Tillander, hade vi en borgerlig flerpartiregering i Sverige, och den kunde inte – liksom beträffande en rad andra för samhället viktiga spörsmål – enas om hur frågan skulle föras vidare. Efter remissbehandlingen blev frågan liggande. Trots att trafikutskottet gjorde enhälliga uttalanden om att vi måste få till stånd bättre lösningar när det gäller kontinentförbindelserna och trafiken till Danmark hände tyvärr ingenting under dessa år.

År 1982, då vi fick en socialdemokratisk regering, släppte förslaget i kanslihuset. Omedelbart tog den nya kommunikationsministern tag i frågorna och satte i gång med att gå igenom resultatet av 1978 års utredning, och han aktualiserade och uppdaterade materialet. I början av det här året var arbetet klart. Vi konstaterade att sysselsättningsfrågorna på kort resp. lång sikt måste underkastas en fördjupad analys. Den analysen har fortsatt. I anslutning till Nordiska rådets möte i början av året kom den danska och den svenska kommunikationsministern överens om att man skulle ta itu med dessa frågor. Det har tillsatts ämbetsmannakommittéer som arbetar mycket intensivt med frågorna. Som kommunikationsministern sade tidigare i dag i ett svar till Karin Ahrland fortlöper arbetet, och man kan räkna med att under våren 1985 ha ett underlag för ett beslutsfattande i den svenska resp. den danska regeringen. Detta tycker vi är mycket bra. Vi tycker också att det var utomordentligt viktigt för svenskt näringsliv att vi fick en kommunikationsminister som kan ta itu med färjefrågorna, som fru Tillander talade om. Nu har vi ett avtal mellan det svenska, det danska och det tyska järnvägsföretaget, och år 1986 skapar vi effektiva färjeförbindelser för godstransporter ned till kontinenten.

Det här är utomordentligt viktigt och väsentligt för svenskt näringsliv. De gränsöverskridande transporterna representerar ett årligt värde på mellan 80 och 90 miljarder. Det är en viktig förutsättning för svenskt näringsliv att vi har en effektiv transportapparat. Men vad hände, fru Tillander och fru Ahrland, under de år då ni hade att hantera dessa frågor och hade ett rikhaltigt utredningsmaterial? Skvatt intet! Ni kunde inte i de borgerliga regeringarna komma överens. Det är alltså sanningen.

Vi i trafikutskottet tycker att det är bra att denna fråga rullar på och att vi får fram ett underlag under våren 1985.

Om den andra kontrahenten, som vi skall ingå äktenskap med, är intresserad av att underlaget föreligger före eventuella äktenskapsförord som skall knytas till giftermålet, kan ett beslut fattas på regeringsnivå förhoppningsvis under första halvåret 1985 då det svenska och det danska parlamentet fått möjlighet att ta ställning till frågan.

Fru talman! Vi har alltså konstaterat att trafikutskottet är enigt. Samtliga

partier är överens om att avvakta. Samtliga partier är också överens om – något annat har man inte gett uttryck för i utskottsbetänkandet – att utgångspunkterna för förhandlingarna mellan den danska och den svenska regeringen är de riktiga. Utgångspunkterna för dessa förhandlingar är att man skall tillskapa fasta förbindelser över Öresund, såväl en broförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn som en järnvägstunnel mellan Helsingborg och Helsingör. Detta är alltså utgångspunkterna för det arbet som bedrivs i ämbetsmannakommittéer och för de förhandlingar som skall drivas mellan den svenska och den danska regeringen. Även på denna punkt är utskottet enigt. Det tycker jag är bra. Det är första gången trafikutskottet är enigt på denna punkt.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till trafikutskottets enhälliga hemställan.

Anf. 71 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! Kurt Hugosson sade att vi nu har en effektivare transportapparat. Det har vi definitivt inte. Den socialdemokratiska inställningen i den här frågan har faktiskt medverkat till att lägga en död hand över utvecklingen när det gäller förbindelserna över Öresund.

Nu har vi ju en socialdemokratisk regering, Kurt Hugosson. Se då till att det i frågan fattas ett snabbt beslut. I sitt frågesvar i dag var kommunikationsministern, som jag nämnde förut, ganska försiktig. Där framkom egentligen inget nytt, utan det hänvisades till utgångspunkter, överläggningar och diskussioner.

Kommunikationsministern nämnde att i de fortsatta gemensamma diskussionerna om fasta förbindelser över Öresund skall inte bron glömmas bort. Det har vi också hört förut. Det är väl ingen som tror att man skulle glömma bort brodiskussionen. Det skall bli intressant att se vad överläggningarna leder fram till.

Det finns många hakar i frågan.

Danmark måste först klara av vad som gäller Stora Bält. Annars är det inte så mycket bevänt med det hela. Sveriges ekonomi är ju inte heller sådan att vi från vår sida kan ha råd med att betala förbindelserna mellan Helsingborg och Helsingör, en bro mellan Malmö och Köpenhamn och en bro över Stora Bält. Det kan väl inte vara avsikten. Det är ju oftast så att den som griper över mycket förlorar hela stycket. Tyvärr föreligger den risken också nu. Därför skulle det vara bra om man följde vårt råd: Nej till en bro och ja till en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör samt satsning på effektiva färjeförbindelser.

Anf. 72 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Fru talman! Jag får kanske först påminna Kurt Hugosson om vad Curt Boström påpekade i en tidigare debatt i dag, nämligen att det har varit en fullständig riksdagenighet om att tåg-färje-förbindelserna behöver bli bättre.

Sedan vill jag bara säga till Kurt Hugosson beträffande broförbindelserna

Torsdagen den
29 november 1984

Öresundsförbin-
delserna m. m.

och det lyckliga äktenskapet att det är klart att det är nödvändigt att två parter kommer överens, men det brukar också ingå att den ena parten börjar med att fria. Det var detta jag vill försäkra mig om att Curt Boström gör.

Kurt Hugosson sade att det gick långsamt under borgerliga regeringar. Får jag be närvarande kommunikationsminister och hans parti att skynda på nu då, så att det blir någonting gott gjort av den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 73 KURT HUGOSSON (s) replik:

Fru talman! Jag blir litet konfunderad. Jag lyssnade på debatten mellan fru Ahrland och Curt Boström, och då var fru Ahrland bekymrad för att man hade träffat avtalet om järnvägsförbindelserna och tågfärjorna. Det kunde kanske, sade fru Ahrland, från dansk sida uppfattas på det sättet att man inte är så intresserad av att lösa frågan om de fasta förbindelserna.

Vi har inte fått någon bättre transportförsörjning eller bättre kommunikationer, säger fru Tillander. Nej, men vi har äntligen träffat ett avtal som innebär att fr. o. m. juni 1986 får vi en mycket effektiv järnvägsfärjetrafik. Trafikutskottet har för flera år sedan enhälligt uttalat att vi inte kan vänta på några fasta förbindelser utan måste se till att klara av det här.

Min fråga till fru Tillander är: Vad gjorde hennes dåvarande kommunikationsminister och vilka initiativ tog han i denna fråga?

Det första Curt Boström gör när han blir kommunikationsminister är att sätta i gång detta arbete. Nu finns ett avtal.

Efter 39 år kan man avskaffa gubben med den röda flaggan i Helsingborg. Man får en lösning på ett gammalt och bekymmersamt stadsplane- och trafikproblem som länge har varit akut i Helsingborg. Där har det alltså skett en aktiv insats från den socialdemokratiska regeringen för att få till stånd bättre förbindelser över Sundet och bättre förutsättningar för svensk exportindustri att snabbt föra sina produkter ner till kontinenten.

Självfallet är det så att Stora Bält-förbindelserna har betydelse för hurdan lösningen blir. Från svensk sida har man ju klart och entydigt sagt i de diskussioner som förs med den danska regeringen, att vi icke är intresserade av att komma över till Själland utan att kunna komma vidare till kontinenten. Vi menar att det är en förutsättning att även den frågan löses.

När det gäller den aktuella lösningen på färjesidan har man träffat avtal med de danska järnvägarna och med de tyska järnvägarna, och man skapar en effektiv färjeförbindelse Rödbys-Puttgården.

Jag tycker att man med tillförsikt skall se fram mot de diskussioner som pågår. Därmed är icke sagt att vare sig jag, Curt Boström eller någon annan kan säga att det blir denna lösning, för det är icke en ensidig svensk fråga utan en fråga som berör både Danmark och Sverige.

Anf. 74 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! De broplaner som vi nu talar om har alltför länge kastat sin skugga framför sig, och det har naturligtvis inneburit att man inte har vågat satsa på effektiva investeringar i färjetrafiken. Som tidigare har nämnts i debatten, har detta i årtionde efter årtionde gett färjeförbindelserna

karaktären av en tillfällig och provisorisk lösning, som efter hand har försämrat dem till en nivå som tidvis måste betraktas som extremt dålig med tanke på att det rör sig om förbindelserna mellan två av Nordens största städer, Malmö och Köpenhamn.

Det bästa vore naturligtvis om vi fick diskussionen om en bro avförd från dagordningen, så att vi kunde satsa ordentligt på färjeförbindelserna. Det vore utomordentligt bra om den nuvarande kommunikationsministern kunde ge ett lika rejält besked som vår förre kommunikationsminister Claes Elmstedt, nämligen säga nej till en bro.

När det gäller utskottets ställningstagande vill jag bara säga till Kurt Hugosson att utskottet inte har tagit ställning i själva sakfrågan. I betänkan- det står det:

”Som framgår av utskottets sålunda lämnade redogörelse har — — flera åtgärder vidtagits för att förbättra Öresundsförbindelserna. Med hänvisning härtill och i avvaktan på resultatet av de pågående svensk-danska överläggningarna om fasta förbindelser över Öresund m. m. bör motionsyrkandena enligt utskottets mening lämnas utan någon riksdagens åtgärd.”

Utskottet har alltså inte tagit ställning i själva sakfrågan.

Anf. 75 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Fru talman! Nej, Kurt Hugosson, jag sade inte att jag personligen var så bekymrad. Jag sade att många malmöbor och många andra skåningar var bekymrade. Jag visade också varför. De hade nämligen läst och sett diverse uttalanden från tjänstemän uppe i Stockholm som har med broförbindelserna att göra. Malmöborna hade fog för sina bekymmer, och det var därför som jag ställde frågan till Curt Boström.

Kommunikationsministern sade att han skulle lugna mig. Det gjorde han, på det sättet att jag utgår från att han fortfarande har ambitionen att bli ett av de mycket få socialdemokratiska statsråd som lämnar efter sig ett historiskt beslut av godo för landet. Jag önskar Curt Boström lycka till på den punkten.

Anf. 76 KURT HUGOSSON (s) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt inledningsanförande att utskottet har lämnat motionerna utan åtgärd, mot bakgrund av att man nu är inne i ett intensivt skede av diskussionerna om dessa frågor. Det innebär naturligtvis att vi inte har tagit ställning till vare sig en tunnel, en bro eller vilka kombinationer som vi skall ha.

Inför utskottet har emellertid också redovisats den utgångspunkt som gäller för överläggningarna. Det är att tillskapa två fasta förbindelser. Utskottet har icke reagerat mot att det är utgångspunkten för diskussionerna.

Jag vill göra en personlig reflexion med anledning av Karin Ahrlands tidigare inlägg om de synnerligen dåliga förbindelserna mellan Malmö och Köpenhamn. Malmöborna vill åka till Rådhusplatsen i Köpenhamn. Det förstår jag. Köpenhamnarna vill kanske komma till Stortorget i Malmö. Men varför löser ni då inte det problemet? Detta måste ändå uppfattas som en

regional fråga. Här finns Malmö och Köpenhamn, två stora tätorter, som inte kan få till stånd kollektivtrafik mellan två centra. Är det meningen att skattebetalarna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och övriga delar av landet skall vara med och subventionera malmöbor som vill åka till Rådhusplatsen i Köpenhamn? Det anser jag är fel.

Jag tycker att ni i Malmö och Köpenhamn skall gå hem och lösa problemet med era trafikförbindelser, så att ni kan åka till Tivoli i Köpenhamn, eller vad det är ni vill. Jag kan inte finna att det är rimligt med statliga subventioner för denna typ av förbindelser.

Stockholms läns landsting satsar 1,5 miljarder på kollektivtrafiken i sin region. Om det satsas 20 miljoner i Malmö och 20 miljoner i Köpenhamn, kan ni få utomordentligt goda förbindelser mellan Malmö och Köpenhamn.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Ahrlund och Ulla Tillander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 77 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Efter Kurt Hugossons anförande är det litet svårt att förstå att vi faktiskt behandlar ett enhälligt betänkande. Jag skall avstå från att gå i polemik med honom på alla punkter, och jag kommer att hålla mig till huvudfrågan. Jag vill bara erinra om att ett beslut i frågan, när vi senast var ganska nära en lösning, först och främst strandade på den hållning man intog i Danmark. Detta kanske i någon mån berodde på att man i Danmark inte alltid haft den regeringskonstellation man har i dag. Den svenska regeringen kan lämpligen utnyttja det faktum att det i dag finns en samarbetsvillig borgerlig regering i Danmark.

Frågan om förbättrade förbindelser över Öresund och Östersjön har i debatten länge betecknats som en fråga som enbart berör Malmöhus län. Detta är en felsyn. Bättre förbindelser över Öresund och Östersjön är vare sig en lokal eller en regional fråga. Det är en fråga som är av nationellt intresse.

En mycket stor del av allt gods till och från Sverige går över Öresund. Det är viktigt att slå fast detta och att samtidigt konstatera att förbindelserna i dag inte håller en tillfredsställande standard.

Lösningen för Öresundstrafiken ligger nog till mycket stor del i ordet mångfald. Det är inte fråga om endast *en* lösning av det mycket enkla skälet att det inte ställs bara *ett* krav på *en* lämplig transport av person eller gods. Tvärtom ställs det många olika krav av många människor och många företag. Vi kommer säkert aldrig att kunna tillgodose alla önskemål. Men ju mer vi accepterar mångfalden, desto större är chansen att vi får en för flertalet lyckad lösning.

Därför tycker jag att man aldrig ryggmärgsinstinktivt skall säga nej till någon lösning. Dess värre sker detta alltför ofta i debatten: I Malmö reagerar man på en tågfärja från Helsingborg, och i Helsingborg reagerar man varje gång en bro mellan Malmö och Köpenhamn diskuteras.

Jag tror dess värre också att det inte först och främst är motstånd från centralt placerade beslutsfattare som har lagt hinder i vägen för en rimlig lösning, utan att motståndet till stor del finns inom den egna regionen. Debatten har alltför mycket präglats av naiva resonemang där man sagt: Om inte vi får någon lösning för vår kommun, så skall inte heller någon annan ha det.

Detta har hämmat utvecklingen i en hel region, och det är i sig kanske lika allvarligt för Malmöhus län som hela strukturomvandlingsprocessen från 1965 och 15 år framåt.

Det finns i dag en klar snedvridning mellan det som man kallar det norra resp. det södra läget i Öresundstrafiken. Under det senaste decenniet har en allt större del av trafiken kommit att utgå från Helsingborg. Det finns många skäl till detta, varav det viktigaste givetvis är att efterfrågan har fått styra trafiken, vilket i sig är bra. Detta medför också att turtätheten varierar kraftigt. I Helsingborg har man visst fog för att tala om en blå bro – i form av de färjor som avgår i genomsnitt var femte minut.

Ett stort antal utredningar om Öresundstrafiken har lagts fram under de senaste hundra åren. Hittills har alla utmynnat i intet. Det har rört sig om kommittéer och kommissioner, expertgrupper och delegationer, enmansutredningar och beredningar. Ingen av dem har lämnat något annat spår efter sig än en uppsjö av publikationer.

I dag bör rimligtvis alla kunna vara överens om att Öresundsfrågan är färdigutredd. Det är dags – för att inte säga hög tid – att komma fram till ett beslut som kan betecknas som slutgiltigt. Alla parter skulle förmodligen tjäna på det.

Öresundsregionen är Nordens mest tätbefolkade område. På en tämligen begränsad yta bor 3,3 miljoner invånare. Sannolikt har just den här regionen de allra bästa utvecklingsmöjligheterna inför framtiden. Men en förutsättning är att kommunikationerna förbättras.

Oavsett vilken uppfattning man har om behovet av fasta förbindelser över Öresund så kan man nog utgå ifrån att om Skåne och Själland hade tillhört samma nation, så hade vi nog haft både bro och tunnel för länge sedan. Om det hade funnits land mellan Skåne och Själland, så hade det funnits vägar sedan urminnes tider. Om det hade legat ett berg i vägen, så hade vi sprängt oss fram. Men nu finns det ett hav – mellan två länder – och då utreder vi i all oändlighet.

Det måste nu slås fast att det inte längre får vara på det viset att ineffektivitet i två länder innebär att vi fortsätter att bygga en barriär mitt i Öresund.

Fru talman! Vissa positiva saker har inträffat i Öresundstrafiken under det senaste året.

En sådan är svävartrafiken från Malmö hamn direkt till flygplatsen utanför Köpenhamn.

En annan är det avtal som äntligen tycks komma till stånd och som innebär en tågfarjelinje mellan Helsingborg och Köpenhamn. Därmed kommer gods som transporteras med järnväg att inte enbart komma snabbare till Danmark

Torsdagen den
29 november 1984

Öresundsförbindelserna m. m.

utan också vidare till kontinenten.

Det tredje positiva är de upprepade löftena från kommunikationsministern att någon gång vid halvårsskiftet 1985 förelägga riksdagen ett förslag om en mera långsiktig lösning för Öresundstrafiken.

Från den 1 juni 1986 kommer vi förhoppningsvis att ha en tågfärja i gång, som klarar av den spårbundna trafiken till utlandet. Det är i det läget också nödvändigt att vi får någon typ av lösning för lastbils- och personbilstrafiken. I regeringens direktiv till den nu arbetande kommittén heter det att denna skall arbeta "skyndsamt med sikte på att förslag till regeringsöverenskommelse skall föreligga vid halvårsskiftet 1985". Det kan kanske så småningom finnas anledning att påminna kommunikationsministern om detta löfte.

Även om det skulle komma ett beslut om en fast förbindelse över Öresund, kommer det att ta många år innan en sådan står klar. Personligen är jag beredd att betvivla att vi har en fast förbindelse före år 2000.

Det är viktigt att färjetrafiken under tiden får utvecklingsmöjligheter. Det besked som finansministern lämnade här i kammaren för några veckor sedan om ändringar i Lex Öresund – den lag som reglerar försäljningen ombord på färjorna – var positivt, dvs. under förutsättning att löftet verkligen kommer att infrias. Då kommer rederierna att få betydligt förbättrade ekonomiska förutsättningar.

Med tanke på det stora antal år som ännu återstår innan en – i dagsläget högst eventuell – fast förbindelse står klar finns det möjligheter att investera i ytterligare en omgång båtar och sannolikt också driva dem i praktiskt taget en hel livslängd.

Fru talman! Vi debatterar här ett ärende som fått rubriken Öresundsförbindelser m. m. Jag har hittills bara talat om "Öresundsförbindelser". Låt mig i korthet också få beröra "m. m.". Därmed avses uppenbarligen Östersjötrafiken.

Lösningen för tågfärjetrafiken mellan Helsingborg och Köpenhamn är bra. Men det kan också visa sig att det finns underlag för direktgående tågfärjetrafik även mellan Trelleborg och Travemünde, av det skälet att det kan te sig onödigt att transportera gods, som skall direkt till kontinenten, genom Danmark.

Trelleborg har i det läget ett antal utomordentliga fördelar: dels i sin närhet till kontinenten, dels därför att en s. k. småskalig lösning skulle kunna sättas i gång väldigt snabbt och till låga kostnader.

Utskottets betänkande är enhälligt. Det innebär inte att vi är överens i saken väl i form om hur ärendet i dag skall handläggas.

Om det blir så, fru talman, att regeringen någon gång under 1985 förelägger riksdagen ett förslag till en långsiktig lösning av Öresundstrafiken – ett löfte som upprepats flera gånger, senast i dag i denna kammare – står vi närmare målsnöret i denna fråga än kanske någonsin tidigare. Då närmar vi oss också ett ställningstagande som efter hundra år av debatter och utredningar förtjänar att kallas historiskt.

Fru talman! Som framgått av debatten har frågan om Öresundsförbindelserna diskuterats och utretts under en lång följd av år. Det är nu mer än tio år sedan riksdagen – det var 1973 – godkände den överenskommelse om fasta förbindelser över Öresund som den svenska och den danska regeringen hade träffat tidigare samma år. Egentligen kan man säga att dessa tio år har präglats av ständigt försämrade förbindelser mellan Sverige och Danmark.

Det är först i år som vi kan skönja en ljusning när det gäller förbättrade förbindelser över Öresund. Jag vill i detta sammanhang ge kommunikationsministern en eloge för den handlingskraft han visat alltsedan regimskiftet 1982 – till skillnad, Ulla Tillander, från den förlamande hand som låg över utvecklingen under de borgerliga regeringsåren 1976–1982. Det enda bidraget till förbättrade förbindelser då var egentligen Claes Elmstedts nej till en Öresundsbro.

Låt mig nämna ett par positiva ting som hänt under det här året:

1. Avtal har träffats mellan SJ och DSB syftande till att förbättra flygbåtstrafiken mellan Malmö och Köpenhamn.
2. Svävartrafik i SAS regi har kommit i gång mellan Malmö och Kastrup.
3. Storbåtstrafiken, med passagerare, mellan Malmö och Köpenhamn har på nytt kommit i gång, i någorlunda hygglig omfattning. Det är resultatet av ett kommunalt engagemang i färjetrafiken.
4. Avtal har träffats dels mellan SJ och DSB, dels mellan SJ och Helsingborgs kommun som innebär en avsevärd förbättring av tåg färjetrafiken mellan Sverige och kontinenten. På det sättet har man dessutom kommit fram till en lösning på frågan om bangårdseländet i Helsingborg. Som malmöbo hälsar jag det avtalet med tillfredsställelse.
5. Finansministern har ställt uppmjukade regler i utsikt i fråga om Lex Öresund.

En rad uppvaktningar och skrivelser från Malmö kommun, från fackliga organisationer, från Skånes handelskammare t. ex. har förekommit. Och äntligen tycks man ha kommit till insikt om att de stränga och orimliga reglerna i Lex Öresund inverkar hämmande på färjetrafiken. Jag förutsätter att den uppmjukning som finansministern f. n. diskuterar med danskarna åtminstone leder till att försäljningen av skattefria tobaksvaror kan fördubblas och att rederierna får möjlighet att anordna underhållning på färjorna.

Fru talman! De åtgärder som jag här redovisat är naturligtvis viktiga för att man kortsiktigt skall klara någorlunda hyggliga förbindelser över Öresund. Det börjar således hända saker och ting när det gäller våra möjligheter att få bra förbindelser över Öresund. Viktigast är emellertid att vi nu kan skymta en lösning på den segslitna frågan om fasta förbindelser över Öresund.

Både den svenska och den danska regeringen tycks nu vara inriktade på att man under nästa år skall kunna presentera en lösning innefattande både bro mellan Malmö och Köpenhamn och tunnel mellan Helsingborg och Helsingör. Detta måste hälsas med mycket stor tillfredsställelse.

Den viktigaste aspekten på frågan om fasta förbindelser är de dynamiska

effekter på näringslivet i både Sverige och Danmark som sådana förbindelser kan förväntas få. Skåne och Själland omfattar 1,5 % av Nordens yta, men hela 14 % av Nordens befolkning bor där – 3,3 miljoner människor. Det säger sig självt att ett närmande mellan de båda länderna i form av snabba, säkra och effektiva förbindelser skulle få väldigt positiva effekter. På båda sidor av sundet finns det en mängd företag som skulle kunna stimulera och komplettera varandra och som även skulle kunna dra nytta av ett nära samarbete.

Fasta förbindelser över Öresund skulle också innebära att den nordiska gemenskapen ytterligare utvecklades. Bättre kontakter skulle skapas när det gäller såväl näringsliv och kultur som vanliga mänskliga förbindelser.

Fru talman! Jag uttrycker en bestämd förhoppning om att vi nästa år äntligen kommer till skott och att vi då kan fatta det historiska beslutet om fasta förbindelser över Öresund.

Anf. 79 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! Lars-Erik Lövdén borde nog gå ut och fråga sina partivänner i Skåne vad de har för uppfattning i brofrågan. Kommunerna i Skåne ställer sig faktiskt avvisande till en bro. Oenigheten är fortfarande mycket stor, inte minst inom det socialdemokratiska partiet.

Om jag inte minns fel har kommuner som Helsingborg, Landskrona och Trelleborg och alla småkommuner i Skåne sagt nej till en bro. Bland de organisationer som också sagt nej finns Skånes naturvårdsförbund, och LO-distriktet i Skåne har i remissvar uttalat skepsis. Nog har man en känsla av att opinionen för en bro inte har vuxit under senare tid.

Lars-Erik Lövdén borde nog tala med de socialdemokratiska kommunalmännen i de kommuner som jag har nämnt. De har egentligen samma uppfattning som den jag har redovisat.

Jag tror också att det är ganska symptomatiskt att det är en representant för just Malmö som i den här debatten för socialdemokraternas talan och uttalar sig för en bro.

Anf. 80 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Också Ulla Tillander kommer från Malmö kommun.

Låt mig nämna några instanser som uttalat sig positivt för en bro mellan Malmö och Köpenhamn: LO-sektionen i Malmö, LO-distriktet i Skåne, folkpartiet, moderaterna och socialdemokraterna i Malmö, företagsamheten i stort i regionen och Skånes handelskammare. Detta är några exempel på instanser som uttryckt sig positivt om en Öresundsförbindelse av det här slaget.

Det har gjorts en rad undersökningar om vilka effekter en fast förbindelse över Öresund skulle få för regionen. Låt mig nämna vad länsstyrelsen säger i sin utredning om verkstadsindustrin i Malmöhus län: "Verkstadsföretagen i länet framhåller att nuvarande förbindelser över Öresund utgör ett hinder för kontakter med utlandet samt att kommunikationerna över sundet är dåliga. Företagen anser att en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn ger

större positiva effekter på försäljning och inköp än vid en förbindelse Helsingör–Helsingborg. Fasta förbindelser ökar också enligt företagen möjligheten att utnyttja Danmark som en hemmamarknad.”

Ulla Tillander markerar en utvecklingsfientlighet som egentligen bara centern kan stå för.

Anf. 81 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! Jag har tidigare gett exempel på att det inte är så ensidigt som Lars-Erik Lövdén påstod. Dessutom tycker jag att han skall tala med rederipersonal och anställda inom färjenäringen.

Jag tror att vi återigen kan slå fast att det bästa beskedet för goda färjeförbindelser, och inte minst för de anställda inom färjetrafiken över Öresund samt när det gäller en fast förbindelse Helsingborg–Helsingör, naturligtvis hade varit att få ett bestämt nej till en bro.

Anf. 82 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det är intressant att Ulla Tillander inte är motståndare till en fast förbindelse över Öresund. Som malmöbo kan hon tänka sig en fast förbindelse Helsingborg–Helsingör men inte en fast förbindelse Malmö–Köpenhamn. Jag tycker det finns anledning att klart understryka detta – det är den ståndpunkt Ulla Tillander står för.

Jag sade i min tidigare replik att företagen i regionen och företagsamheten i landet över huvud taget har en mycket positiv hållning till en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn. Man ser det som en möjlighet för företagsamheten i regionen att utvecklas, att komma närmare den nordeuropeiska marknaden och på det viset få större avsättningsmöjligheter för sina produkter.

Men det är tydligt att Ulla Tillander inte är särskilt intresserad av detta. Jag trodde att Ulla Tillander kände till den negativa utveckling som Malmöregionen och sydvästra Skåne har haft under en rad år och de sysselsättningsproblem som finns i regionen. Men dessa problem bekymrar tydligen varken Ulla Tillander eller centerpartiet.

Förste vice talmannen anmälde att Ulla Tillander anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 83 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Fru talman! Denna debatt har sitt ursprung i ett betänkande med rubriken Öresundsförbindelserna m. m. En stor del av resonemangen har handlat om två nyckelmeningar. Å ena sidan vill man ha effektivare förbindelser med kontinenten, och å andra sidan skall man ”inte glömma bort saker och ting”. Det är inget motsatsförhållande mellan dessa meningar, utan uppdelningen är bara ett sätt att redovisa ärendet.

Några citat handlade om att en tågfärja kommer i gång hösten 1986 som klarar trafiken till kontinenten. På några håll har det beklagats att man inte har vågat satsa på effektiva investeringar i färjetrafiken.

Jag vill med hänvisning till detta att "inte glömma bort saker och ting" ställa frågan: Representerar de citat och resonemang som jag har refererat verkligheten? Jag tror inte det. Låt mig peka på det faktum att det finns etablerade effektiva och rationella förbindelser med kontinenten – vi får inte glömma bort vad som har byggts upp. Inom kort kommer man i en av de hamnar som har trafik till kontinenten för första gången i historien att passera gränsen 4 miljoner järnvägston. Under 1984 kommer antalet tunga rullande enheter att uppgå till 150 000. Detta svarar mot 400–425 lastbilar resp. 800–900 järnvägsvagnar per dygn.

Det finns alltså etablerade snabba och effektiva förbindelser med kontinenten. Med hänsyn till det sätt på vilket denna debatt har förts har jag känt mig föranledd att påpeka detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Systembutikernas öppethållande, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1984/85:13 om vissa ändringar i lagen om handel med drycker (prop. 1984/85:44).

Anf. 84 KNUT WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Vi är alla väl medvetna om de alkoholproblem som vi har i vårt land. Det är problem som tydligen på en del håll anses så omfattande att ett stort antal läkare nyligen har kommit med ett förslag till alkoholransonering. Vore det så enkelt att alkoholmissbruket skulle försvinna eller i vart fall väsentligt minska om en ransonering infördes, fanns det nog här i kammaren en majoritet för en återgång till motbokssystemet.

Som bekant visar emellertid erfarenheten att en ransonering inte kan hindra missbrukare från att skaffa starkvaror genom hembränning, langning eller på annat illegalt sätt. Till allt detta kommer en icke acceptabel byråkrati, som drabbar den stora mängden måttlighetsförbrukare.

Svårigheterna är naturligtvis omfattande när det gäller att avväga vilken lägre servicenivå man är beredd att tolerera för att minimera missbruket. Enligt många uppfattning har krånglet och byråkratin i vår alkohollagstiftning varit alltför omfattande, särskilt om vi jämför med förhållanden i andra länder.

Glädjande nog föreslår regeringen i den nu föreliggande propositionen att en del fåniga regler skall utmönstras. Skatteutskottet är enigt när det gäller förslaget att öl av klass II skall få säljas i butikerna även under kvällar och helgdagar. Den löjväckande bestämmelsen att ölbackar under kvällar och helger måste gömmas under skynken i livsmedelsbutikerna försvinner alltså. Det är också positivt att tiden för servering av öl på matställen som inte får servera starkare alkoholdrycker nu kommer att utsträckas från kl. 22 till 01.

Den enda punkt i detta utskottsbetänkande där vi skiljer oss åt gäller systembutikernas öppethållande. Det är i och för sig positivt att regeringen nu försöker mildra de negativa effekter ur servicesynpunkt som lördagsstängningen medför, genom att tillåta systembutikerna att ha öppet någon kväll under veckans fyra första dagar. Vilka butiker det kan bli fråga om och vilken kväll i veckan som det skall vara öppet föreslås få avgöras av Systembolaget.

Vi fyra moderata reseranter anser nu att Systembolaget också skall få förtroendet att avgöra om det ur servicesynpunkt kunde vara befogat att även hålla öppet på lördagar. När dessa frågor senast ventilerades här i kammaren framförde vi synpunkter på en liberalisering av förbudet mot lördagsöppet. Det särskilda yttrande som vi då lämnade har inte tillgodosetts i propositionen, varför vi i detta utskottsbetänkande har reserverat oss till förmån för en liberalisering av lördagsförbudet. Jag yrkar nu, herr talman, bifall till reservationen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 85 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det finns en tendens i riksdagen att aldrig vilja föra en verklig alkoholpolitisk debatt, än mindre att fatta verkligt alkoholpolitiska beslut. Däremot finns en klar vilja att skapa debatt om enskilda företeelser som i sig enbart är marginella i ett alkoholpolitiskt helhetsresonemang. De underliggande orsakerna till alkoholmissbruk tas inte upp som grund för beslut. Det finns en direkt ovilja inom riksdagen mot att befatta sig med torftiga bostadsmiljöer, dåliga arbetsmiljöer, arbetslöshet, olika slag av psykisk press – bl. a. på grund av att de krav som reses på den enskilde är för stora – och en rad andra bakomliggande orsaker till missbruket.

Däremot debatteras gärna olika frågor som lördagsöppet, kvällsöppet eller exempelvis mellanölets vara eller inte vara, och dessa ges även i massmedia en stor betydelse. Jag vill, herr talman, påstå att denna typ av alkoholdebatt är en skendebatt, som tjänar att dölja de verkliga underliggande orsakerna till missbruk och de åtgärder som behöver vidtas med anledning av dessa. Jag tror t. o. m., herr talman, att det skulle vara bra om riksdagen någon gång ville ta upp en debatt som gäller de verkliga orsakerna och även vore beredd att fatta beslut i linje med de verkliga orsakssammanhangen.

Propositionen om möjlighet att ha kvällsöppet någon gång i veckan på Systembolaget har rönt ett massmedialt intresse. I massmedia har påståtts att vpk, ensamt bland partierna, gått emot propositionen om bl. a. kvällsöppet i systembutikerna. Detta är fel. Vänsterpartiet kommunisternas riksdagsgrupp har inte funnit skäl att lägga fram någon motion med anledning av propositionen. Däremot har några enskilda ledamöter gjort detta.

Herr talman! Vi har inom vpk, på samma sätt som inom andra partier, en rörlig debatt om alkoholpolitiken och dess innehåll. För oss är alkoholpolitik något avsevärt mycket mer än en fråga om kvällsöppethållande i systembutiker eller inte.

Torsdagen den
29 november 1984

*Systembutikernas
öppethållande,
m. m.*

Anf. 86 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! För drygt en månad sedan diskuterade vi i kammaren ett betänkande från skatteutskottet där ett drygt trettiotal motioner inom det alkoholpolitiska området behandlades. I den debatten behandlades också de frågor som nu ingår i betänkandet nr 13 om vissa ändringar i lagen om handeln med drycker. Det har sedan vi förde den diskussionen inte hänt särskilt mycket, ingenting som i sak förändrat verkligheten. Jag kan därför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Jag skall ändå ge en kommentar till det som Knut Wachtmeister sade här. Han var ju positiv till det mesta, men menade att Systembolaget självt borde ha rätten att besluta om öppethållande på lördagar. Jag vill med anledning härav säga att också den frågan behandlades i det av mig nämnda betänkandet.

Jag vill slutligen till Tommy Franzén säga att det i och för sig skulle kunna vara önskvärt med en bred alkoholpolitisk debatt. Nu tycker jag inte att det här betänkandet i sig utgör anledning till en debatt av det slaget. Det har ju rubriken Vissa ändringar i lagen om handel med drycker.

Anf. 87 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Egon Jacobsson säger att ingenting har ändrats sedan vi debatterade frågan förra gången, för ca sex veckor sedan. Jo, det har det. Man har inte i propositionen tagit hänsyn till det särskilda yttrande som vi då hade. Därför har vi nu återkommit, men inte med ett nytt särskilt yttrande utan med en reservation.

Statsrådet Sigurdsen är väl medveten om att lördagsstängt medför negativa effekter. Det står nämligen i propositionen, att en negativ effekt av lördagsstängningen är den minskade service som följer av begränsat öppet-hållande.

När det nu står i skatteutskottets betänkande att Systembolaget hade rätt att stänga på lördagar innan lördagsförbudet infördes, tycker vi i logikens namn att Systembolaget också borde ha rätt att, för att förbättra servicen, föranstalta om lördagsöppet i de butiker där det kan vara motiverat.

Anf. 88 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att Knut Wachtmeister är väl medveten om att det i dag inte föreligger några planer hos vare sig Systembolaget eller riksdagen på att överväga lördagsöppet på nytt. Vi behandlade, som sagt, frågan för sex veckor sedan och vi skrev då i betänkandet att det kunde förväntas en proposition, som gav möjlighet för Systembolaget att besluta om kvällsöppet för att förbättra servicen.

Det är det förslaget som nu har kommit.

Anf. 89 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag vill varna för den ljusa bild angående nedgången av alkoholkonsumtionen som redovisas i propositionen om vissa ändringar i

lagen om handel med drycker. Denna ljusa och förtröstansfulla bild har jag också mött hos socialstyrelsens företrädare vid sammanträde med socialutskottet. Försäljningen av alkohol har minskat sedan 1976 med 20 %. Hur stor den oregistrerade alkoholkonsumtionen är vet man inte. Man vet bara att den har ökat under senare år. Jag såg en uppgift om att det lär finnas minst 100 000 hembränningsapparater.

I propositionen sågs helt riktigt att det finns ett samband mellan konsumtion och skador. Det anförs också att skadorna har minskat. Men det går inte att göra ett entydigt påstående om att alkoholskadorna minskar. När det gäller sjuklighet och dödlighet, som har ett samband med alkohol, är tendenserna motstridiga. Men den dominerande tendensen under de senaste 20 åren har varit en kraftig ökning av en rad alkoholrelaterade skador. Efter en ökning med 800 % sedan början av 1960-talet har dödligheten i alkoholism plus alkoholförgiftning plus alkoholpsykos gått ned något mellan år 1979 och år 1981. Men nu noteras åter en klar ökning för både män och kvinnor. Detta står dels i samband med en ökad alkoholkonsumtion inom vissa grupper av människor, dels förefaller det sammanhånga med att särskilt den tunga missbrukargruppen i allt högre grad och alltmer permanent ställs utanför arbetsmarknaden.

Den sociala nedrustningen, bl. a. inom alkoholvården, har sannolikt också betydelse. När det gäller sådana dödsorsaker som i särskilt hög grad drabbar missbrukare i en socialt utsatt situation finns ingen tendens till minskning. Däremot minskar dödligheten i skrumplever. Detta kan naturligtvis vara en följd av att alkoholkonsumtionen har minskat. Men det kan också sammanhånga med att dagens missbrukare faktiskt inte lever så länge att de hinner ådra sig en skrumplever – det tar 15–20 år att få en sådan skada.

När det sedan gäller konsumtionen visar socialstyrelsens siffror för första halvåret 1984 att alkoholförsäljningen åter har gått upp. Vinförsäljningen ökade med 8,8 %, försäljningen av folköl ökade med 8,9 % och starkölsförsäljningen ökade med 4,6 %. Spritdrycksförsäljningen minskade med 5,7 %. Hur mycket den siffran med tanke på hembränningen skall justeras upp för att ange konsumtionen vet inte jag.

Jag tycker inte att det räcker med att bara 20 % av eleverna i årskurs 9 har en relativt stor konsumtion bara en gång i månaden. Jag tycker att den andelen är alldeles för hög, även om den, som det heter i propositionen, har minskat från 37 % till 20 %.

5 % av niornas elever dricker vin en gång i veckan. Det är 5 000 elever det. Jag tycker inte heller att det är bra att en tredjedel av dem som går i klass 9 dricker systemvaror en gång i månaden eller oftare. 10 % gör det en gång i veckan eller oftare, enligt SÖ:s undersökningar av elevers alkoholvanor.

Jag tycker inte heller att det räcker med att bara 7 % av de värnpliktiga är berusade en gång i veckan. Den siffran har sjunkit från 20 % till 7 %. Men även om det har skett en minskning är siffrorna alldeles för höga. Det finns all anledning att försöka pressa ned konsumtionen av alkohol ytterligare.

Det finns ett samband mellan konsumtion och skador. Men det finns också ett samband mellan konsumtion och tillgänglighet, och därmed också mellan

Torsdagen den
29 november 1984

*Systembutikernas
öppethållande,
m. m.*

tillgänglighet och öppethållandetider. Åtminstone hävdade man att det fanns ett klart samband mellan konsumtion, tillgänglighet och öppetider när man stängde systembutikerna på lördagarna. Dessa samband måste också gälla för kvällsöppna systembutiker – något annat är inte logiskt.

Gör man någon alkoholpolitisk vinst genom att förlänga Systembolagets öppetider? Nej, självfallet inte. Är vi överens om att försöka minska konsumtionen? Ja, det har i alla fall riksdagen uttalat vid tidigare tillfällen.

I propositionen föreslås att Systembolaget självt skall kunna besluta om öppethållandet på vardagarna, t. ex. om kvällsöppna systembutiker. Kommunerna, i det här fallet socialnämnderna, kommer inte att få något att säga till om i den frågan. Det borde ha varit naturligt att åtminstone kommunernas socialförvaltningar, som ju har bra kännedom om hur bostadsområdena fungerar, via socialnämnderna fått tillfälle att yttra sig över förlängda öppetider. Men så skall det inte bli, utan Systembolaget får självt bestämma.

Jag tror att förlängda öppetider kommer att medföra problem i vissa områden. Jag tycker att det är orimligt att bara Systembolaget skall besluta i denna fråga. Man får förmoda att Systembolaget – vilket också är helt naturligt – då väger in serviceaspekter och försäljningssiffror. Utan att måla fan på väggen tror jag vi får anledning att ångra beslutet om att öka öppetiderna.

Mig veterligt har heller ingen krävt eller efterfrågat att Systembolaget skall ha kvällsöppet. Jag blev personligen mycket förvånad över förslaget i regeringens proposition. Enligt min mening skall de alkoholpolitiska aspekterna vara vägledande i fråga om öppetiderna. Några alkoholpolitiska fördelar finns inte att vinna genom att låta Systembolaget ha kvällsöppet – tvärtom. Därför tycker jag att förslaget om kvällsöppna systembutiker bör avslås.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 138.

Anf. 90 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Min replik med anledning av Inga Lantz anförande skall inte bli lång. Jag vill bara lämna en information, eftersom hon ondgjorde sig över att kommunerna och deras socialförvaltningar skulle bli överkörda, om Systembolaget skulle besluta sig för kvällsöppet. I de diskussioner som har förevarit i Systembolagets styrelse har man emellertid förklarat att berörda kommuner och deras socialförvaltningar i förväg skall informeras, om det skall göras försök med kvällsöppet.

Anf. 91 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Inför denna debatt kontrollerade jag detta förhållande med departementet. Där bekräftade man att Systembolaget självt bestämmer öppetiderna. Kommunerna har i det fallet ingenting att besluta om. Att sedan Egon Jacobsson säger att kommunerna skall informeras betyder ju inte att de får något inflytande över beslutet. Beslutanderätten ligger fortfarande hos Systembolaget. Jag tycker att det är mycket oriktigt att kommunerna inte

har någon som helst vetorätt, bestämmanderätt eller insyn när det gäller öppethållandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (systembutikernas öppethållande)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservationen av Knut Wachtmeister m. fl.,
dels motion 138 av Inga Lantz m. fl.,
bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 40

Torsdagen den
29 november 1984

*Brott av barn under
15 år*

16 § Brott av barn under 15 år

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1984/85:6 om utredning av brott av barn under 15 år (prop. 1983/84:187).

Anf. 92 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Barn som har begått brott och ej fyllt 15 år kan inte straffas. I princip blir de inte föremål för åtgärder av rättsväsendets myndigheter. Det är socialtjänsten som har ansvaret och som skall se till att dessa barn får hjälp och att de om möjligt inte begår nya brott.

I detta utskottsbetänkande och i bakomliggande proposition föreslås att polisen i vissa fall får utökade möjligheter att inleda utredning beträffande barn som misstänks för brott och ej har fyllt 15 år. När det gäller barn under 12 år får utredning ske endast om det föreligger synnerliga skäl.

Även om vi från folkpartiets sida hyser viss tveksamhet till propositionen, är vi i stort sett beredda att tillstyrka den. Ett skäl är att det är orimligt att inte samhällets rättsvårdande instanser reagerar, trots att man känner till att ett barn begått brott. Det kan ju tolkas av barnet som att det är fritt fram att fortsätta den brottsliga verksamheten, eftersom ingenting händer, eftersom ingen bryr sig om det. Att inte straffa ett barn som begått brott är en sak. En helt annan är att underlåta att undersöka och ta reda på fakta. Ett annat skäl är att bestämmelserna nu blir lagreglerade i stället för att endast finnas i förundersökningskungörelsen.

Från folkpartiets sida har vi emellertid haft två betydande invändningar mot propositionen. För det första har vi begärt att riksdagen redan nu uttalar sig för en snabb utvärdering av hur lagen tillämpas, för det andra att vårdnadshavare får en obligatorisk rätt att få skuldfrågan prövad i domstol inom ramen för s. k. bevistalan.

Vårt förslag om en snabb utvärdering tillstyrks av justitieutskottet. Därmed är den invändningen borta. Vårt andra förslag om obligatorisk rätt för vårdnadshavare att få skuldfrågan prövad av domstol avstyrks däremot.

Torsdagen den
29 november 1984

*Brott av barn under
15 år*

Propositionen och utskottsbetänkandet innebär bl. a. att bedömningen om ett barn under 15 år gjort sig skyldigt till brott eller ej nu helt kommer att ligga på polisen. Där finns också dokumentationen. Eftersom misstankarna inte blir föremål för domstols prövning, ersätter i realiteten dokumentationen domen. Är misstankarna felaktiga, blir barnet oskyldigt dokumenterat. Papperna finns kvar och – som utskottet uttrycker sig – "blir en belastning för barnet senare i livet".

Om dessa papper nu kan bli en belastning senare i livet, skall riksdagen självfallet se till att barnets vårdnadshavare får en obligatorisk möjlighet att få misstankarna prövade av domstol – och om barnet är oskyldigt få misstankarna undanröjda.

Barnet och vårdnadshavaren skall inte vara beroende av om åklagaren är beredd att begära prövning hos domstolen, om det krävs ur allmän synpunkt. Självfallet skall prövningen ske ur barnets – och enbart barnets – synpunkt.

När det gäller misstankar om brott som begåtts av barn under 15 år tvingas riksdagen att ge avkall på en av våra mest grundläggande principer, nämligen den att ingen skall betraktas som skyldig till ett brott förrän skulden fastställts. Om vi nu är beredda att tumma på denna princip, måste det väl vara både rätt och rimligt att vårdnadshavaren får en obligatorisk möjlighet att få frågan prövad av domstol – och då i barnets intresse och inte enbart om det har allmänt intresse.

Utskottet talar om risk för att bevistalan kan komma att väckas så ofta att man bör beakta processekonomiska skäl. Jag är för min del övertygad om att en sådan bevistalan blir ytterst sällan förekommande. Jag tror att polisen kommer att se till att knappast någon oskyldig blir dokumenterad. Men skulle det olyckliga inträffa, kan vi inte hänvisa till brist på pengar för att underlåta att pröva om barnet är oskyldigt eller ej.

Härmed yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Reservation nr 2 handlar om underrättelse till vårdnadshavare om brottsmisstanke. Bakgrunden är en enskild folkpartimotion.

Vårdnadshavare till barn som är straffmyndiga men inte fyllt 18 år blir inte alls underrättade om brottsmisstanke. Däremot kallas de senare till rättegången.

Reservationens förslag innebär att man för denna ålderskategori inför en regel om att barnets vårdnadshavare underrättas om brottsmisstanken. Underrättelsen bör vara så utformad att den i varje enskilt fall bedöms gagna barnets bästa.

Utskottsmajoriten yrkar avslag. Med hänsyn till vad utskottet sagt om barn och vårdnadshavare under 15 år, bryter avslagsyrkandet mot all rimlig lokik.

När det gäller barn under 15 år betonar utskottet – med all rätt – vikten av att föräldrar ger sina barn stöd. Men när barnet fyllt 15 år saknar plötsligt stödet sin betydelse.

Ett barn med aldrig så goda relationer till sina föräldrar kan dra sig för att berätta om att han/hon är misstänkt för brott. Detta kan i sig få orimliga konsekvenser. Under den ofta rätt långa tidsperioden mellan polisens utredning och rättegången kan det innebära misskötsel av skola eller arbete,

förtvivlan och apati.

Om föräldrarna meddelas med en gång i stället för först till rättegången så har de ju möjlighet att ställa upp för sina barn. Chocken blir så vitt jag förstår lika stor när det kallas till rättegång, som om de underrättas om misstanke om brott. Förmodligen blir den större.

Därmed, herr talman yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 93 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I justitieutskottets betänkande nr 6 tar utskottet ställning till förslagen i regeringens proposition om utredning av brott av barn under 15 år jämte motioner. Tre av motionerna är från den allmänna motionstiden i januari 1984 och två är väckta med anledning av propositionen. En av de två sistnämnda är vpk:s partimotion 1983/84:2975 vars yrkande är klart och enkelt – den yrkar avslag på propositionen. Eftersom vpk inte är företrätt inom justitieutskottet så har motionen inte kunnat följas upp med någon reservation till betänkandet.

I propositionen konstateras att barn under 15 år inte kan straffas för brott. De kan i princip inte heller bli föremål för andra åtgärder av rättsväsendets myndigheter på grund av brott. Det åligger i stället socialtjänsten att sätta in åtgärder. Nu föreslås att polisen skall kunna få sätta in utredning om barn under 15 år misstänks för brott. För barn under 12 år dock endast i det fall det föreligger synnerliga skäl. Institutet hämtning och medtagande till förhör samt kvarhållande för förhör enligt 23 kap. rättegångsbalken föreslås nu få användas också mot den som ännu inte fyllt 15 år. Vidare föreslås i propositionen och av utskottet att barn under 15 år skall kunna gripas på bar gärning såväl av vanlig medborgare som av polis. Husrannsakan, kroppsvissitation och bevistalan skall kunna riktas också mot barn under 15 år. Den nuvarande straffriheten skall dock kvarstå, varför någon straffpåföljd inte kan utdömas även om barnet befinns bevisat skyldigt till brott som för en vuxen lagöverträdare skulle ha lett till straff.

Bevekelsegrunden när det gäller propositionens och utskottets förslag tycks vara att man vill söka täcka över en lucka mellan rättsväsendet och socialtjänsten. Det skulle ske genom att polisen och rättsväsendet, visserligen i försiktiga former, sätts in mot barn under 15 år och i vissa fall mot barn under 12 år.

I vår motion har vi föreslagit att man i stället skall ge socialtjänsten bättre resurser för att i psykologiskt lämpliga former ta kontakt med de aktuella barnen och utreda vad de gjort och hjälpa dem ur den svåra sociala situation som deras beteende tyder på att de befinner sig i. Särskilt stötande ter det sig att barnen skall hamna i polisens register över brottsutredningar. Här säger utskottet att det vill uttala sin sympati för tanken att uppgifterna skall gallras bort efter en viss tid. Utskottet säger också att det anser att personregister över brottsmisstankar mot barn inte skall få föras hos polisen. Vi anser för vår del att någon dokumentation inte alls skall få förekomma.

I betänkandet anförs också att det skall öppnas en negativ bevistalan när det gäller barn under 15 år. Det är en ny ordning som utskottet ställer sig

Nr 40

Torsdagen den
29 november 1984

*Brott av barn under
15 år*

Torsdagen den
29 november 1984

*Brott av barn under
15 år*

tveksamt till. Utskottet befarar att ordningen kan komma att sprida sig till mål med misstänkta vilkas ålder överstiger 15 år. Som skäl för att man skall klarlägga brottsmisstankar mot barn under 15 år anförs bl. a. att det kan vara bra att få de misstänkta barnen "rentvådda" i de fall misstankarna saknar grund. Jag har allvarliga farhågor för att bara det förhållandet att ett visst barn har varit föremål för utredning och hamnat i polisens dokumentation leder till att barnet visserligen kan bli formellt frikänt men att hela den rättsliga processen kommer att "färga av sig" och utgöra en belastning i framtiden – alltså även om det visar sig att barnet inte har gjort någonting olagligt.

Om de i utskottsbetänkandet föreslagna åtgärderna mot barn under 15 år genomförs, menar vi motionärer att ett barn inte skall särbehandlas i rättshänseende, därför att det inte kan bli föremål för straffmätning. Barnet skall ha samma rätt som en vuxen åtalad att ha tillgång till juridiskt skolad biträde som företräder barnets partsintresse gentemot den part som åklagar barnet för brottslig handling.

Slutligen: Här föreslås att vi skall ge oss in och reglera på ett område som ännu så länge är oreglerat. Vi motionärer anser att det skall förbli oreglerat. De problem som är förknippade med minderåriga och brott måste kunna angripas utan att man kopplar in den repressiva apparat som ändå är avsedd för vuxna lagöverträdare.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till motionen 1983/84:2975.

Anf. 94 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Barnen är vår framtid. Barn har oss vuxna som förebilder. Det innebär att barn inte bara lär av oss vuxna vad som är rätt, de lär av oss också vad som är orätt och fel. Sätter vi vuxna inte gränser för vad som är fel och orätt, kan det innebära att barnen gör orätt.

I detta betänkande om utredning av brott begångna av barn under 15 år behandlas frågor om barn som av olika skäl kommit att handla orätt. Förslagen i betänkandet har diskuterats mycket ingående i utskottet. Det innehåll som betänkandet fått är vi tillfredsställda med.

Om någon som är under 15 år begår brott skall samhället reagera. De som i första hand skall reagera är de sociala myndigheterna. Det är också dessa som skall hjälpa barnet i en sådan situation. För att socialnämnden skall kunna sätta in de rätta åtgärderna för att hjälpa och stödja barnet, kan det vara nödvändigt att få utrett hur en misstänkt lagstridig handling har gått till.

I dag finns det inte alltid inom socialtjänsten möjlighet att utreda frågan om brott. Polisen har inte de befogenheter som behövs för detta; polisen kan i dag hålla förhör i särskilt angivna fall, exempelvis utröna om någon som fyllt 15 år är delaktig i brott, eller efterforska stöldgods.

I betänkandet föreslås att polisen skall få möjlighet att verkställa utredning i vissa fall när ett barn misstänks för brott. Men det som är viktigt att komma ihåg är att socialtjänsten har huvudansvaret för att en sådan utredning skall kunna komma till stånd. Utredningen skall vara av betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser. Innan man över huvud taget inleder en

utredning, måste man noga pröva om det är nödvändigt med en så ingripande åtgärd som en utredning innebär. Det är flera faktorer som måste vägas in, exempelvis barnets mognad och ålder, brottets karaktär osv.

Herr talman! Till betänkandet är fogade ett antal motioner från alla partier utom socialdemokraterna. Motion 1152 från moderaterna och motion 1351, yrkande 7 och 8, från centerpartiet tar upp förslag och yrkanden som i stort sett är tillgodosedda i betänkandet. Jag yrkar därför avslag på nämnda motioner.

När det gäller motionen från vpk yrkar man på helt motsatta förslag och för fram helt motsatta tankar mot vad som framförs i propositionen och betänkandet. Jag yrkar avslag på motion 2975 från vpk.

Folkpartimotionerna 954 och 2974 har resulterat i två reservationer. Reservation 1 tar upp frågan om bevistalan. Reservanten vill ha ett system som innebär att man skall ge vårdnadshavarna en ovillkorlig rätt att begära domstols prövning av barnets skuld. I betänkandet förs en ingående diskussion om denna fråga. Utskottets majoritet anser att man bör stanna vid det förslag som förs fram i betänkandet, nämligen att åklagaren skall kunna begära prövning av domstol även efter framställning av vårdnadshavaren. Det behövs således inte att socialnämnden eller länsstyrelsen tar initiativet. Den här lösningen innebär att åklagaren får till uppgift att bevisa att någon inte är skyldig.

Reservation 2 behandlar underrättelse till vårdnadshavare om brottsmisstanke. Att i dag instifta en ovillkorlig rätt till underrättelse om brottsmisstanke för underåriga går inte. Det finns alldeles för många osäkra faktorer för att man skall kunna generellt införa en sådan regel. Vi anser att frågan närmare bör övervägas. Vi utgår från att så sker i samband med den utvärdering som utskottet föreslagit.

Med hänvisning till det jag anfört yrkar jag avslag på reservationerna 1 och 2 och bifall till justitietsutskottets hemställan.

Anf. 95 HANS PETERSSON i Röstånga (fp) replik:

Herr talman! När jag lyssnade på Ulla-Britt Åbark upptäckte jag att hon inte alls talade om skälen till att utskottet avstyrker folkpartiets motion om obligatorisk bevistalan för vårdnadshavarna. Det första skälet är att man är rädd för att det kommer att väckas bevistalan när det inte är befogat ur barnets synpunkt, eftersom domstolsprövningen innebär en påfrestning för barnet. Men en sådan motivering måste väl ändå vara en inkompetensförklaring av barnets föräldrar. Det verkar som om utskottsmajoriteten föreställer sig att dessa föräldrar alltid skulle begära domstolsprövning utan att ta hänsyn till sina egna barns bästa. Det förefaller som om de enda som tänker på barnen skulle vara justitieministern, utskottets majoritet och förmodligen denna kammars majoritet.

Med en så pessimistisk syn på föräldrarnas kompetens är det begripligt att utskottsmajoriteten talar mot en obligatorisk rätt för barnens vårdnadshavare att föra bevistalan.

Den andra motiveringen som anförs i betänkandet är processekonomiska

skäl. I klartext betyder detta att utskottet befarar att det kommer att kosta för mycket om man vill bevisa att ett misstänkt barn är oskyldigt. Jag tror inte att det skulle bli särskilt många mål, och jag tror inte att det blir några särskilt stora kostnader. Och skulle det bli så, menar vi från folkpartiets sida att rättssäkerheten måste få lov att kosta pengar.

Anf. 96 PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga.

Ulla-Britt Åbark sade att när barn under 15 år gör sig skyldiga till lagöverträdelse är det i första hand de sociala myndigheterna som skall ingripa. Det är ju riktigt. Hon sade också att socialtjänsten skall ha huvudansvaret och noga överväga om det är nödvändigt med en så ingripande åtgärd som en polisutredning och eventuell bevisutredning skulle innebära. Vi är överens så långt som att det är en mycket ingripande åtgärd för ett barn under 15 år – så ingripande att åtgärden borde stanna inom de sociala myndigheterna, som jag redan har sagt.

Följdriktigt yrkade Ulla-Britt Åbark avslag på vår motion och bifall till utskottets hemställan. Jag har bara den anmärkningen att göra, att utskottets skrivning avstyrker motionen med en motivering som är två och en halv rad lång. Den utgår från att motionens uppfattning är motstående utskottets. Vilken motion är inte det, om jag får säga så? Ändå brukar man kosta på sig en viss motivering, men det har man faktiskt inte gjort i det här sammanhanget utan konstaterar bara att vi har en motstående uppfattning. Vi tycker det är riktigt att man inte skall sätta polisen på barn, under det att utskottet tycker att man skall göra det.

Anf. 97 ULLA-BRITT ÅBARK (s) replik:

Herr talman! Till Hans Petersson i Röstånga vill jag säga att i dag har faktiskt vårdnadshavaren rätt att gå till åklagare och begära att få en prövning, och så skall det vara även enligt vårt förslag. Sedan är det åklagarens sak att bedöma om det ur allmänna synpunkter är viktigt att föra fram detta.

Till Per Israelsson vill jag säga att när man har läst vänsterpartiet kommunisternas motion är det inte mycket annat att göra än att yrka blankt avslag. Det finns ju inget förslag att hämta i den som man kan behandla.

Anf. 98 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi från centerpartiet är i stort sett nöjda med justitieutskottets betänkande och med den proposition som ligger bakom det.

När det gäller ungdomsbrottsligheten saknas statistik för ungdomar under 15 år. Man kan dock på goda grunder anta att brottsligheten är ganska omfattande. Detta antagande styrks av de uppgifter som finns om åldersgruppen 15–25 år. Ca 4 % av alla 15-åringar var misstänkta för att ha begått brott, medan siffran för 25-åringarna var drygt 2 %. Det var alltså en högre andel misstänkt brottslighet bland de yngsta i denna åldersgrupp. Vi menar att för att man på sikt skall komma till rätta med brottsutvecklingen måste

större insatser göras just när det gäller de unga brottslingarna för att bryta en påbörjad brottsbana innan den har hunnit utvecklas alltför långt. Det är då viktigt att samhället reagerar mot dessa ungdomar, så att de får klart för sig att samhället inte tolererar denna brottslighet. Därför är den nuvarande ordningen, att lagstridiga handlingar som begås av ungdomar under 15 år ofta inte föranleder någon som helst åtgärd, mycket otillfredsställande, både för den unges egen del och från samhällets synpunkt.

Dessa tankegångar utvecklar vi från centerns sida i en kommittémotion från den allmänna motionstiden i år, i vilken vi också föreslår att polisen skall få ökade möjligheter att utreda brott begångna av ungdomar.

Våra förslag i denna del har tillmötesgått i propositionen och i utskottsbetänkandet, vilket vi naturligtvis är mycket glada över.

I vår motion föreslår vi också att just ungdomsbrottsligheten skall utpekade som ett prioriterat brottsbekämpningsområde tillsammans med vålds- och narkotikabrottsligheten och den ekonomiska brottsligheten. På denna punkt har vi dock inte fått fullt gehör, men vi utgår från att den nya lagstiftningen i sig kommer att medföra en ökad satsning på bekämpande av just ungdomsbrottsligheten. Vi tror också att den nya organisationen av polisväsendet kan komma att verka i denna riktning. Av den anledningen avstår vi i dagsläget från att vidhålla kravet på ett riksdagsuttalande och avvaktar den fortsatta utvecklingen på området.

Anf. 99 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Låt mig för Ulla-Britt Åbark bara påpeka skillnaden mellan förslaget och reservationen. Enligt förslaget måste föräldrarna gå till åklagaren och begära beivstalan. Detta får bara ske om det krävs ur allmän synpunkt.

I folkpartiets reservation begär vi att föräldrarna skall ha en obligatorisk rätt att få misstankar mot barn prövade av domstol. Detta är en ganska stor skillnad.

Låt mig också återkomma till utskottets uttalande om processekonomiska skäl för att avslå yrkandet om obligatorisk rätt till beivstalan. Redan enligt nu rådande lagstiftning kan bevisprövning förekomma. Då frågar man sig hur många gånger den har förekommit. Man kan få uppfattningen, och jag tror också att den stämmer, att detta har förekommit en gång. Möjligtvis har det förekommit en handfull gånger men inte mer. Om detta antal fördubblas eller mångdubblas kommer ändå ett fåtal fall att komma upp till domstols prövning. Av den anledningen ter det sig för mig som orimligt att man åberopar processekonomiska skäl för att avslå ett yrkande om att barnens föräldrar skall få en obligatorisk rätt att få misstankar mot barn som är under 15 år prövade av domstol.

Anf. 100 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Debatten är strax slut, och det lär väl inte bli någon votering i ärendet. Men jag vill ändå slutligen säga, med anledning av att Ulla-Britt Åbark sade, att det inte fanns något förslag i vår motion. Av den anledningen

Nr 40

Torsdagen den
29 november 1984

Kvinnors deltagande i officersutbildning

har man alltså svarat på två och en halv rad. Ulla-Britt Åbarks påstående är riktigt så långt att det i själva klämman i motionen, slutyrkandet, bara begärs avslag. Detta kan man inte förklara i utskottets skrivning. I motivtexten finns det dock förslag som man kunde ha svarat på, men det har man inte brytt sig om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1983/84:2975 av Lars Werner m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (bevistalan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Hans Petersson i Röstånga – bifölls med acklamation.

Mom. 3–8

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 9 (underrättelse till vårdnadshavare om brottsmisstanke)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Hans Petersson i Röstånga – bifölls med acklamation.

17 § Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1984/85:9 Ändring i patentlagen (1967:837) (prop. 1984/85:34)

Utskottets hemställan bifölls.

18 § Kvinnors deltagande i officersutbildning

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1984/85:1 om kvinnors deltagande i officersutbildning.

Anf. 101 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Riksdagen beslöt under riksmötet 1978/79 att kvinnor skulle få möjlighet till anställning som befäl inom det militära försvaret. Riksmötet 1981/82 godkände rekrytering till samtliga försvarsgrenar oberoende av kön, och reformen skulle genomföras etappvis enligt förslag i proposition 1981/82:3.

I den första etappen fick kvinnor tillträde till ett antal militära yrkesområden inom flygvapnet. Utskottet redovisar i sin skrivning den aktuella statistiken över antalet sökande till grundutbildning och officersutbildning. Där finns vidare redovisat hur många som påbörjat och genomgått utbildning. Jag hänvisar till det materialet.

Den frivilliga utbildningen inom armén och marinen påbörjades 1981. Även den statistiken redovisas i nämnda material.

I beslutet 1982 ingick också såväl en tidsplan för när kvinnor skulle kunna få tillträde till de olika yrkesområdena som en plan för löpande utvidgning.

Chefen för flypvpapnet har redovisat erfarenheterna från flygpapnet, och dessa har genomgående visat sig vara positiva. Kvinnorna har anpassat sig bra i miljön och till utbildningen. Utvärderingen från armén och marinen har ännu inte kunnat göras. De avgångar som skett har t. ex. berott på övergång till annan utbildning, eller helt enkelt på fel yrkesval.

Motionärerna i motion 1983/84:1569 hävdar att det inte finns någon anledning att stänga ute kvinnor från viss militär utbildning. Utskottet finner ingen anledning att frångå tidigare beslut, då dessa bygger på att en löpande utvärdering av verksamheten görs och att den utvärderingen skall avgöra när ytterligare områden skall öppnas för kvinnor.

Utskottet föreslår därför riksdagen att avslå motionen.

Anf. 102 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Både Iréne Vestlund och jag har skrivit under det enhälliga betänkandet från försvarsutskottet som behandlar motion 1569. Vi behöver väl inte orda så mycket om den.

Jag tackar Iréne Vestlund för den redogörelse som hon har givit. Jag vill bara understryka att syftet med motionen i stor utsträckning har uppnåtts. Tack vare motionen har vi i försvarsutskottet från arméstaben fått en rykande aktuell redogörelse för läget när det gäller kvinnors deltagande i officersutbildning.

Vi har insett att det kanske ännu är för tidigt att utvärdera verksamheten. Erfarenhetstiden är alltför kort. Genom motionen – som har skrivits av Ivar Virgin och mig – har regeringen blivit påmind om det tidigare riksdagsbeslutet och om sin skyldighet att följa utvecklingen samt att öppna ytterligare officersutbildningsvägar för kvinnor i den takt som utvärderingen av verksamheten ger vid handen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

19 § Försvarsmaktens vitsordssystem

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1984/85:2 om försvarsmaktens vitsordssystem.

Anf. 103 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Detta betänkande är föranlett av en motin av Eric Hägelmark m. fl. från folkpartiet. Motionen har i olika skepnader återkommit ett antal gånger under senare år. Jag tror att det är fjärde gången som

försvarsutskottet föreslår avslag på de krav som framförs. Trots att motionen avstyrks av ett enigt utskott, motionären Eric Hägelmark inbegripen, finns det en moderatreservation i fråga om motiveringen. Jag återkommer strax till denna.

Motionärerna vill avskaffa det vitsordssystem som i dag gäller inom försvarsmakten och ersätta det med ett ansökningsförfarande. Som skäl anför de att det råder olust och irritation över systemet, bl. a. därför att äldre anställda blir bedömda av chefer med lägre ålder. Nu är detta inte något ovanligt vare sig i den offentliga sektorn i övrigt eller inom den privata sektorn. Vilket bedömningssystem som än används kommer det att finnas yngre som bedömer till levnadsåren äldre, och det kommer att finnas missnöje med de vitsord eller de förord man har fått.

Motionärerna hävdar också att vitsordssystemet innebär en byråkratisk apparat av anseelig omfattning. Mot detta kan sägas att ett ansökningsförfarande, som ju också måste bygga på bedömningar och förord, överklaganden med långa besvärstider, erinringar och yttranden, knappast blir mindre byråkratiskt. Jag skulle tro att det blir tvärtom.

Herr talman! Vitsordssystemet har i allt väsentligt fungerat väl. Det hindrar inte att förbättringar och förenklingar kan ske inom systemets ram.

Inom försvarsstaben pågår en översyn av vitsordssystemet. Den sker i samråd med personalorganisationerna, och det finns skäl att anta att de kritiska synpunkter som framförts mot systemet beaktas. Så här långt är utskottet enigt.

Majoriteten vill emellertid att den utredning som fått i uppdrag att se över bl. a. den personaladministrativa verksamheten inom försvaret skall pröva det faktiska behovet av ett vitsordssystem. Vi reservanter finner detta onödigt. Så sent som den 30 juni i fjol utfärdade regeringen föreskrifter för vitsordssystemet, föreskrifter som byggde på förslag från utredningen om befodringsförfarandet. Något tilläggsdirektiv till denna utredning behövs enligt de moderata reservanternas mening inte, eftersom vi anser att ett vitsordssystem bör finnas kvar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 104 INGVAR BJÖRK (s):

Herr talman! I detta betänkande, nämligen försvarsutskottets betänkande 1984/85:2, behandlas försvarsmaktens vitsordssystem som tagits upp i en motion av Eric Hägelmark.

Låt mig först ge en bakgrund till detta vitsordssystem. I sina huvuddrag grundas det på resultat av en utredning om befodringsförfarandet som kom ut 1974, dvs. för tio år sedan. Därefter har, med smärre ändringar, föreskrifter om verksamheten utkommit – de senaste 1983, då det förelåg dels en förordning utfärdad av regeringen, dels ÖB:s föreskrifter om vitsord inom försvarsmakten.

Vitsord skall den ha som fyllt 36 år eller med godkänt betyg gått igenom militärhögskolans allmänna kurs eller har motsvarande utbildning. Vitsorden skall omfatta de uppgifter som han har eller har haft. Dessa vitsord är

tjänstgöringsvitsord, och sedan skall man ge en bedömning av officerens lämplighet för mera kvalificerade uppgifter. Detta senare kallas för befodringsomdöme.

Vitsorden sätts med hjälp av vissa bedömningsfaktorer – såsom kunnsighet, arbetskapacitet, intellektuell rörlighet, omdömesförmåga, psykisk stabilitet, samarbets- och kontaktförmåga, fysisk kondition, ledarskap och tjänstduglighet i befattning som man haft. Vitsord avges i princip årligen av de militära chefer som försvarsgrenscheferna bestämmer. Sedan är det också så, att tjänstgöringsvitsord ges med fem olika gradsteg medan befodringsomdömet ges i nio olika gradsteg.

Riksdagen har under tidigare år behandlat motionsyrkanden med krav på att vitsordssystemet avskaffas och att man inför ansökningsförfarande vid tillsättning av militära tjänster. Riksdagen har hos regeringen bl. a. begärt att äldre personal – om man så önskar – kan undantas från systemet. Man har också från försvarsutskottets sida påpekat att utredningar inom försvarets område rörande bl. a. vitsordssystemet äger rum.

Motionärerna anser att någon förbättring av vitsordssystemet inte har skett. Man säger att olusten och irritationen finns kvar. Ja, olusten och irritationen har t. o. m. ökat – särskilt inom arméns förband. De äldre anställda känner särskilt stor olust, säger man. Även andra skäl i fråga om vitsordssystemet har framförts. Det gäller exempelvis den byråkratiska apparat som man måste ha för att uppehålla detta system. Motionärerna ställer återigen krav på en övergång till ansökningsförfarande vid tillsättning av militära tjänster. De menar att vitsord bör vara frivilliga och att de bör sättas på sådana som begär vitsord – och då framför allt på grund av att man söker en ny tjänst.

Försvarsutskottet har vid bedömningen av denna motion vänt sig till några remissinstanser. I stort sett kan man säga att remissyttrandena ej visar upp en klar bild. Några remissinstanser – det gäller försvarets rationaliseringsinstitut och Svenska officersförbundet – anser att man, med vissa ändringar, kan behålla vitsordssystemet. Inom Officerarnas riksförbund är man i det närmaste av samma åsikt som den motionärerna för fram. Man säger bl. a. att en genomgripande översyn av vitsordssystemet måste ske helt i enlighet med motionärernas krav.

När nu försvarsutskottet tar ställning till denna motion vill utskottet först betona att yrkesofficerarna skall kunna bedömas. Men samtidigt vill vi säga att omdömen om personal måste ges på grunder och i former som de bedömda har förtroende för. Utifrån denna utgångspunkt är det naturligt att förorda att vitsordsbestämmelserna och deras tillämpning tid efter annan ses över, liksom att sådan översyn sker i nära samverkan med berörda personalorganisationer.

Nyligen har alltså regeringen utfärdat nya bestämmelser för vitsordssystemet. Här föreskrivs bl. a. att den som fyllt 55 år inte skall tilldelas vitsord, om han anmäler att han inte önskar detta. Det här ligger helt i linje med utskottets tidigare uttalande, att vitsord för äldre personal krävde särskild uppmärksamhet.

Motionen och yttrandena i detta avseende visar att det alltjämt förekommer viss kritik mot rådande system. Samtidigt är det så, att man inom försvarsstaben undersöker vilka förenklingar som är möjliga att genomföra genom nya tillämpningsföreskrifter från överbefälhavaren. Detta arbete uppges ske i nära kontakt med berörda personalorganisationer. Vidare har man en övergripande personalpolitik inom försvarsdepartementet. En särskild utredare har fått i uppdrag att se över bl. a. den personaladministrativa verksamheten inom försvaret. Här har frågan om ansökningsförfarandet vid tillsättande av militära tjänster sin naturliga plats.

Det pågår alltså ett utredningsarbete som berör vitsordssystemet. Utskottet förutsätter att man också prövar det faktiska behovet av ett vitsordssystem.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i försvarsutskottets betänkande nr 2.

Anf. 105 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Minst två gånger tidigare – det kan vara fyra också, jag vet inte – har jag talat i riksdagens kammare om ett avskaffande av det militära vitsordssystemet, det betygssystem som nu gäller för försvarets yrkesofficerare. Det jag sagt vid de tillfällena gäller alltjämt.

När utskott och kammare behandlade detta ärende förra gången, i december 1982, förutsattes att överbefälhavaren skulle komma med befördringsbestämmelser under våren 1983. Utskottet konstaterade då att det nuvarande vitsordssystemet har utsatts för kritik och ansåg att systemet inte hade alla bedömdas förtroende. Frågan om vitsord för äldre personal skulle uppmärksammas särskilt.

Utskottet skrev: "Utskottet förutsätter att överbefälhavarens kommande förslag beaktar den kritik som har framförts mot nuvarande system. I avvaktan på resultaten av det pågående arbetet bör riksdagen inte nu göra något uttalande av det slag som motionärerna har föreslagit."

Vad hände? Jo, på nyåret 1983 kom ÖB mycket riktigt med tillämpningsföreskrifter angående befördringsförfarandet. Förhoppningen om en radikal förändring av vitsordssystemet infriades knappast alls. Däremot hade ÖB uppmärksammat vitsorden för äldre personal. ÖB skrev:

Undantag bör dock kunna medges för den som fyllt 55 år och gör framställning att ej få vitsord. En ytterligare begränsning bör åstadkommas genom att ange att tjänsteman, som icke vill ha vitsord, ej upptages till bedömning i befördringsberedning och därmed icke kan ifrågakomma för tjänsteställningsbefordran, om inte synnerliga skäl föreligger.

Att någon skulle avsäga sig eventuell befordran redan vid 55 års ålder är knappast troligt, detta med tanke på pension m. m. Vitsordssystemet har inte blivit bättre av denna åtgärd utan tvärtom sämre. Några andra nämnda ändringar i de nya bestämmelserna förekom inte, utan allt förblev vid det gamla.

Att de nya bestämmelserna blev sämre ur personalsynpunkt tyder en mångdubbelt större överklagningsprocent på.

Eftersom inga förbättringar skett i ÖB:s nya tillämpningsbestämmelser, skrev vi på nytt en motion, och det är den som behandlas i försvarsutskottets betänkande 2.

Ett vitsordssystem där arbetsgivaren har ett utomordentligt maktmedel över individen kan som all makt missbrukas. Vitsorden upplevs av många som grymt orättvisa och odemokratiska.

Den utredning som utskottet hänvisat till, PEU 84, förutsätter jag utreder vitsordssystemet. Den översynen är en förutsättning för en effektivisering och demokratisering av försvaret. Ett vitsord är i stort sett en lag för den anställde. Det kommer att styra hans framtida lön, karriär och befattning.

Det vitsordssystem som vi har nu är så uppbyggt att individen är helt rättslös. De som skall kontrollera att arbetsgivaren använder systemet på avsett sätt är själva för sin karriär beroende av dem som de skall kontrollera. Även om det går att styrka att missbruk förekommit går det inte att få rättelse. Den som agerar för att få rättelse genom erinran och besvär straffas med hjälp av vitsordssystemet. Genom missbruk av vitsordssystemet görs försök till ren personalutslagning arbetsmässigt, karriärmässigt och anscendemässigt.

Ett vitsordssystem som i praktiken fungerar så dåligt och som inte har de anställdas förtroende bör enligt min och mina medmotionärers mening avskaffas. Ett slopande av betygssystemet skulle skapa en helt annan dynamik och utvecklingskraft inom försvaret. I dag gäller det att agera så att man "ligger bra till" hos cheferna om man vill slå vakt om karriären. Personlig övertygelse kommer då i andra hand.

Moderata samlingspartiet har reserverat sig mot ett avskaffande av vitsordssystemet. De anser att vitsord måste finnas. Jag frågar: Varför? De invändningar som Olle Aulin kom med i sitt anförande kan bemötas på annat sätt. Det måste finnas andra skäl som gör att moderaterna vill ha kvar ett vitsordssystem.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 106 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Det är med beklagande jag konstaterar att Eric Hägelmark ger en vrång bild av det system som i dag råder. Jag känner systemet mycket väl. Jag har själv varit både vitsordsmottagare och vitsordsgivare under många år. Antalet klagomål som riktas mot detta system är utomordentligt få, jämfört med det stora antal vitsord som ges varje år. Inte i något system, vilket vi än väljer, kommer människor alltid att vara nöjda och glada över den bedömning som görs om dem. Hur nöjd blir en person om han i ett ansökningsförfarande inte får förord till den tjänst han söker?

Jag tycker att Eric Hägelmark bör använda andra ord. Det är mycket möjligt att kritisera och säga att det går att göra förbättringar, men att påstå att individen skulle vara rättslös är överord, som Eric Hägelmark borde ta tillbaka.

Anf. 107 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Jag behöver inte ta tillbaka mina ord. Det finns säkert många som kan intyga att jag har rätt. Det görs ganska många överklaganden, och vi kan se hur de har behandlats i olika sammanhang. I år har det kommit in ett sjuttioatal sådana överklaganden. Jag tror att det jag här har sagt överensstämmer med uppfattningen hos de individer som behandlats på olika sätt genom detta vitsordssystem.

Jag vet att Olle Aulin har blivit betygsatt, och det har jag själv också blivit. Det skall emellertid inte diskuteras här, utan det kan vi göra på annan plats. Jag vet hur dessa vitsord används, och det är inte så gynnsamt som Olle Aulin vill göra gällande. Det finns många bevis på det.

Det förvånar mig att våra ca 18 000 yrkesofficerare verkligen finner sig i att bli betygsatta och nagelfarna på detta sätt, vilket Ingvar Björk redogjorde för. Att det inom försvaret skall vara nödvändigt att personer varje år blir utsatta för detta ända tills de fyller 55 eller 60 år är för mig helt obegripligt, när det inte behövs vitsordssystem inom andra samhällsområden.

Anf. 108 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Är man rättslös om man får överklaga? Det är en fråga till Eric Hägelmark. Jag vet bakgrunden till att Eric Hägelmark inte tycker om vitsordssystemet.

Jag konstaterar att Eric Hägelmark inte har yrkat bifall till sin motion utan biträder den uppfattning som utskottsmajoriteten har. I själva verket yrkar han alltså avslag på sin egen motion.

Anf. 109 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Jag tycker, Olle Aulin, att jag har fått med ganska mycket av mina motionsyrkanden i utskottets skrivning, och därför var det onödigt att yrka bifall till motionen. Jag hoppas bara att den utredning som utskottet hänvisar till denna gång verkligen tar itu med vitsordssystemet, så att vi får en ändring som har de personers förtroende som utsätts för detta. Det får inte bli som förra gången när vi behandlade detta ärende, när det kom en tillämpningsföreskrift som försvårade och gjorde systemet värre än det var tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen av Göthe Knutson m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

20 § Huvudmannaskapets för tidningen Värnpliktsnytt

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1984/85:3 om huvudmannaskapets för tidningen Värnpliktsnytt.

Torsdagen den
29 november 1984

*Huvudmannas-
skapet för tid-
ningen Värnplikts-
nytt*

Anf. 110 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Av erfarenhet vet jag att tidningen Värnpliktsnytt, som tillkom 1971, inte har den status ute på förbanden som den borde ha. Det kan bero på att en allmän uppfattning är att det som skrivs i tidningen sammanställs av unga oerfarna värnpliktiga journalister, som fullgör större delen av sin militära grundutbildning på tidningen. Dessa journalister skriver litet som de själva tycker, och det skall man inte bry sig så mycket om – ungefär så går resonemangen ute på förbanden.

Tidningen saknar en stabil grund, som en tidningsstyrelse skulle kunna ge. Därmed skulle tidningen också få större respekt och den tyngd som jag anser att en tidning skall ha. En tidningsstyrelse skulle också vara ett stöd för redaktör/ansvarig utgivare, ett forum för principdebatter om vad tidningen skall innehålla, tidningens utformning m. m.

Den organisationskommitté som i samband med handläggningen av min motion har blivit känd för oss kan i viss mån vara till hjälp och fylla en del av de uppgifter som jag anser nödvändiga. Tyvärr är denna organisationskommitté föga känd, och inte är det många som vet något om dess existens.

Sveriges centrala värnpliktsråd uppger i sitt yttrande över motionen "att organisationskommittén under vissa perioder haft svårt att fungera. Detta har då lett till en avsaknad av policy – gemensam för tidningens journalister. Det kan dock konstateras att organisationskommittén under senare tid fungerat väsentligt bättre och avhållit regelbundet återkommande sammanträden."

Dessutom har man i april 1984 skrivit bestämmelser för organisationskommittén. Det mesta tyder på att organisationskommittén har blivit "väckt", och jag vill gärna tro att min motion har orsakat den väckningen.

När allt är normalt och samarbetet bra fungerar nog organisationskommittén hyggligt. Om det däremot skulle uppstå olika uppfattningar om tidningens innehåll, arbetsförhållanden, policy m. m. skulle den frihet som tidningen i dag har lätt kunna begränsas. Det skulle inte vara möjligt om tidningen hade stöd av en tidningsstyrelse.

Under årens lopp har i två motioner riktats kritik mot tidningens innehåll. Den ena motionen syftade till nedläggning av tidningen, den andra till en omdaning av den. Båda motionerna avslogs av riksdagen.

Tidningen kan också komma att utsättas för andra försök till påtryckningar, t. ex. av ekonomisk art. Jag är övertygad om att när svårigheter och problem uppstår för en tidning har en allsidigt sammansatt tidningsstyrelse större möjligheter att klara besvärigheterna än den organisationskommitté som utskottet hänvisar till.

Jag har inte reserverat mig mot utskottets beslut, men i ett särskilt yttrande framhåller jag att det finns anledning att avvakta ytterligare erfarenheter av organisationskommitténs verksamhet.

Anf. 111 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! I försvarsutskottets betänkande 3 har utskottet behandlat en folkpartimotion om huvudmannaskapet för tidningen Värnpliktsnytt.

Utskottsmajoriteten har avstyrkt motionen, och det föreligger endast utskottsmajoritetens förslag till beslut.

I motionen anförts några allvarliga felaktigheter, som jag skall kommentera och tillrättalägga.

Jag skall nu citera dessa felaktigheter ur motionen:

”Vid en jämförelse med övriga tidningar finner man att chefredaktören – som tillika är ansvarig utgivare – saknar en styrelse att rådfråga om övergripande policyfrågor. I stället är chefredaktören helt och hållet hänvisad till försvarsstaben.”

Tidningen Värnpliktsnytt utkom med sitt första nummer i december 1971.

Tidningen utkommer med ca 20 nummer per år och distribueras gratis till de värnpliktiga under grundutbildningen samt till myndigheter m. fl. inom totalförsvaret. Upplagan är f. n. 24 180 exemplar.

Inför starten av Värnpliktsnytt 1971 bildades en organisationskommitté, som kan jämföras med en tidningsstyrelse.

I organisationskommittén ingår f. n. en representant för försvarsdepartementet, en representant för försvarsstabens informationsavdelning samt en representant för Sveriges centrala värnpliktsråd. I kommittén ingår även chefredaktören för tidningen Värnpliktsnytt, samt tre representanter från planeringssektion 4 i försvarsstaben.

Organisationskommittén har fungerat som ett forum för principdebatter, ömsesidig information, samverkan med myndigheter och organisationer inom och utom försvaret, frågor av policykaraktär, budget och frågor som chefredaktören hänskjutit till kommittén m. m.

Kommittén har under årens lopp sammanträtt mer eller mindre regelbundet – alltefter behov.

Vi kan från utskottsmajoritetens sida konstatera att denna form av kommitté för tidningen Värnpliktsnytt fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Motionärens påstående att chefredaktören helt och hållet skulle vara styrd av och hänvisad till försvarsstaben är också felaktigt.

Någon styrning av Värnpliktsnyttens innehåll eller det redaktionella arbetet över huvud taget sker ej från försvarsstabens sida. Tidningen har utan inblandning kunnat bevaka och skriva om saker som redaktionen bedömt som väsentliga.

Kopplingen till försvarsstaben rör endast ekonomiska och administrativa angelägenheter, t. ex. kostnadsredovisningar.

Behovet av en särskild styrelse enligt motionärens intentioner finns inte, eftersom organisationskommittén fyller motsvarande funktion. Den rådande ordningen är enligt utskottet bra. Organisationskommittén har nu varit verksam i 12 eller 13 år. Med hänvisning till det jag nu anför, finner utskottsmajoriteten inget skäl för att ändra huvudmannaskapet för tidningen Värnpliktsnytt.

Jag är övertygad om att motionären Eric Hägelmark delar utskottsmajoritetens uppfattning att det skulle vara djupt olyckligt om vi politiker skulle ingå i en styrelse för tidningen. I den här frågan får Eric Hägelmark betyget underkänd.

Tidningen Värnpliktsnytt är bra. Den behöver ingen styrning av politiker. Herr talman! Jag yrkar avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 112 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för att Inge Carlsson inte skall avge vitsord om mig. Då skulle jag få ett dåligt vitsord, det kan jag förstå av hans inlägg i frågan om tidningen Värnpliktsnytt.

Inge Carlsson säger att organisationskommittén har varit verksam i 12 eller 13 år. Jag tror att den verksamheten har varit mycket svag. Innan jag skrev motionen hörde jag mig för om hur tidningen egentligen fungerade. Knappast någon visste hur det låg till – så nog har organisationskommittén legat i ide under åtminstone elva av de åren. Först när motionen väcktes fick man höra talas om att det fanns någon möjlighet för de journalister som jobbar på tidningen att få hjälp. Journalisterna säger själva att organisationskommittén varit mycket svag och att den först på senare tid har sammanträtt litet oftare. Ett tydligt bevis på det är att man i april månad 1984 satte ihop en instruktion för vad organisationskommittén egentligen skulle göra. Inge Carlsson skall alltså inte ta i så hårt när han prisar organisationskommittén. Men jag hoppas att kommittén i fortsättningen skall göra någonting av vad en riktig tidningsstyrelse skulle kunna göra.

Anf. 113 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Redan 1975 gjordes en beskrivning av hur organisationskommittén skulle arbeta. Vid några tillfällen har det kanske inte fungerat så bra, därför att det har varit en viss omsättning av journalister och övriga anställda på Värnpliktsnytt. Men Eric Hägelmark har ju själv i sitt inlägg här konstaterat att organisationskommittén under de senaste åren skött sina uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Organisationskommittén har inte så många möten, men den har möten alltefter de behov som uppstår.

Anf. 114 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Det är inte jag som har konstaterat att organisationskommittén sammanträtt litet mera regelbundet – det är Sveriges centrala värnpliksråd som har gjort det. Men jag hoppas att organisationskommittén verkligen kommer att fungera bra i fortsättningen. Gör den det tror jag att min motion har fyllt en uppgift. Då har den varit till nytta, även om utskottet har avstyrkt den.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

21 § Kammararen beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

Torsdagen den
29 november 1984

*Meddelande om
interpellationer*

22 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1984/85:81 Polisens arbetsformer på lokal och regional nivå, utbildning och rekrytering

23 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:245 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

1984/85:246 av *Stig Josefson m. fl.*

1984/85:247 av *Eric Hägelmark*

Slopåd kommunal taxering av juridiska personer (prop. 1984/85:70)

24 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 29 november

1984/85:73 av *Tore Nilsson* (m) till utrikesministern om de politiska förhållandena i Iran:

Rapporter om kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Iran blottar förhållandena, som ter sig otroliga men som bevisligen är riktiga: tortyr, grymheter mot befolkningen som övertäffar det mesta som förekommit i världen någonsin, avrättningar av oskyldiga människor, barn som används i kriget som mindetektorer etc. Det är ett förtryckt folk som lider under en omänsklig ledare. Förenad med förtrycket är en ekonomisk utarmning, som hotar landet med total ruin. Utbildningen i Iran är hämmad, alla universitet är stängda. Man kan säga att alla människor i landet lever under en psykisk tortyr, i fruktan – och i hopp om befrielse. Den motståndsrörelse som finns har i dag det iranska folket bakom sig, men grymheterna, de offentliga avrättningarna och hotet mot alla hindrar motståndsrörelsens verksamhet.

När dessa fakta är kända, ter det sig oförklarligt att vissa länder i den demokratiska världen stöder den iranska regeringen och att pengar flödar in i Iran från utlandet, inte bara som betalning för den olja som Iran säljer till underpris utan också i form av direkt bistånd. De som känner till förhållandena i landet och den mentalitet som härskar vet att det enda som kan bringa en ändring åstad och befria ett terroriserat folk är att Khomeini och hans regering isoleras. Det måste anses helt nödvändigt att också Sverige bryter handelsförbindelserna med Iran. Det är en illusion att tro på nyttan av svensk hjälp för det iranska folket genom bistånd eller handel. I stället bidrar svenskt bistånd till en förlängning av det olidliga tillståndet i Iran.

De bilder, namnlistor på avrättade, rapporter om terror mot civilbefolkningen och om den skrämmande ekonomiska politiken som finns ger mig anledning att fråga om den svenska regeringen överväger att omedelbart

1. genom sanktioner isolera Khomeini,
2. genom förslag i internationella fora verka för att få ett slut på de ohyggliga förhållandena i landet.

1984/85:74 av *Gunhild Bolander* (c) till socialministern om tidpunkten för proposition om ökade rättigheter för psykiskt utvecklingsstörda:

Omsorgerna om de psykiskt utvecklingsstörda har sedan ett antal år varit föremål för ett ingående utredningsarbete. 1977 tillsatte dåvarande socialministern Rune Gustavsson den statliga omsorgskommittén, som i juni 1981 lade fram ett betänkande med bl. a. förslaget att vidga personkretsen till att omfatta alla handikappade barn. Den borgerliga regeringen var beredd att utforma en proposition på grundval av detta betänkande.

Sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde har den på detta område drabbats av handlingsförlamning. Det gick 15 månader efter regeringsskiftet innan man på nytt ägnade ärendet något intresse, och då tillsattes ett partssammansatt organ i form av den s. k. omsorgsberedningen. På en fråga som jag ställde i riksdagen den 2 maj om när en proposition kunde förväntas i detta ärende svarade socialministern att beredningen skulle lämna sitt förslag före sommaren och att regeringen sedan skulle ta ställning.

Nu har det gått ytterligare ett halvt år och fortfarande är inte arbetet i omsorgsberedningen slutfört. Det råder tydligen djup oenighet inom beredningen såväl beträffande personkretsen som beträffande lagens innehåll vad gäller ekonomiska beräkningar och även besvärsmöjligheter. Det är att beklaga att en av de svagaste handikappgrupperna tillåts bli slagträ i en debatt där man skall fördela kostnader mellan stat, landsting och kommun.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till socialministern:

När avser socialministern att förelägga riksdagen en proposition om lagstadgade rättigheter till särskilda omsorger för psykiskt utvecklingsstörda?

25 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 29 november

1984/85:265 av *Anders Andersson* (m) till försvarsministern om reglerna för försäljning av visst slag av statlig egendom:

Efter det att beslut fattats av riksdagen om nedläggning av flygflottiljen F 1, Hässlö, Västerås, har frågan om försäljning av den nedlagda flygflottiljen aktualiserats.

Enligt anbudsförhandlingar som utsänts av fortifikationsförvaltningen i

Torsdagen den
29 november 1984

*Meddelande om
frågor*

Eskilstuna har anbud infordrats på det ca 160 ha stora markområdet jämte ett 40-tal byggnader som är belägna på området.

Sedan beslutet om nedläggning blev klart har diskussioner förts mellan Västerås kommun och staten om flottiljens framtida användning. Staten har tidigare ansett att flottiljkomplexet hade ett värde av omkring 20 milj. kr. Västerås kommun ville däremot ha betalt om kommunens skulle överta området.

Enligt pressreferat, Vestmanlands Läns Tidning den 20 november 1984, har staten och kommunen nu enats om en affär. där priset är 2,5 milj. kr. Detta synes något märkligt, då det kommit till min kännedom att en annan köpare på grundval av utlämnade anbudshandlingar avgivit ett anbud lydande på 5 milj. kr.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga försvarsministern:

Vilka regler gäller vid försäljning av statens egendom, som det här är fråga om?

1984/85:266 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till statsrådet Birgitta Dahl om ökad satsning på pelletsanläggningar:

I slutet av 1970-talet planerades ett femtiotal pelletsanläggningar i landet. Beroende på avsättningssvårigheter m. m. har utbyggnads- och planeringstakten avtagit markant. Det finns f. n. endast fem pelletsanläggningar som omvandlar inhemska bränslen till pellets, och ytterligare fem har uppgivits vara under planering.

I fråga om linje 2:s alternativ inför folkomröstningen om kärnkraften heter det att "forskning och utveckling av förnybara energikällor (skall) forceras under samhällets ledning".

Orsaken till att ambitionerna minskat så kraftigt är inte att det saknas råvara – torv och skogsbränsle. I stället föreligger överkapacitet i pelletsproduktionen och vissa utvecklingsproblem med s. k. avkopplingsbara elpannor och brännare. Övergripande planering och samordningsinsatser tycks obefintliga, eftersom det i dag saknas en specifik offentlig planering för pelletsproduktion. Anläggningar som Mora Pellets har därmed lämnats åt sitt eget öde.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga:

I vilken omfattning har det s. k. oljeersättningsstödet utnyttjats för att utveckla och marknadsföra pelletsanläggningar, och är regeringen beredd att göra särskilda insatser för att garantera produktion och avsättning beträffande Mora Pellets?

1984/85:267 av *Lennart Pettersson* (s) till finansministern om ökat nordiskt samarbete på kapitalmarknadsområdet:

Auktoritativa källor inom OECD har enligt uppgifter från finansminister Kjell-Olof Feldt sagt ifrån att friare kapitalrörelser inom enbart Norden och en gemensam nordisk aktiemarknad inte är förenliga med den icke-

diskrimineringsprincip som gäller enligt de OECD-regler som Sverige har anslutit sig till.

Däremot är det tillåtet för länder, som "utgör del av ett särskilt tull- eller monetärt system" att sinsemellan träffa överenskommelser om lättnader, som inte ges till andra länder.

Utan ett utökat samarbete på kapitalmarknadsområdet i vid mening är det tydligt att det nordiska ekonomiska samarbetet är på väg in i en återvändsgränd.

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansministern:

1. Vad krävs enligt regeringen för utvidgade former för det nordiska samarbetet för att förverkliga tanken på friare kapitalrörelser inom Norden och en gemensam nordisk aktiemarknad?
2. Hur ser regeringen på möjligheterna att få till stånd det institutionella regelsystem som krävs?
3. Skulle dessa krav exkludera Danmark från samarbetet i denna del på grund av dess medlemskap i EG?

1984/85:268 av *Lars-Erik Lövdén* (s) till utbildningsministern om bevarande av den odontologiska forskningen i Malmö:

Sedan riksdagen i våras beslutade avveckla grundutbildningen vid tandläkarhögskolan i Malmö har ett omfattande arbete bedrivits med sikte på att utnyttja friställda resurser till annan verksamhet inom odontologin.

Oron bland de anställda på högskolan är stor, och förhoppningar ställs nu på den plan för fortsatt verksamhet med specialistvård, efter- och vidareutbildning samt internationell utbildning som tagits fram i samverkan mellan högskolan, Malmö kommun, landstinget och länsstyrelsen.

En förutsättning för planens förverkligande är emellertid att den odontologiska forskningsorganisationen i Malmö får bestå och utvecklas.

Mot bakgrund av ovanstående frågar jag:

1. Är utbildningsministern beredd att medverka till att bevara den odontologiska forskningen i Malmö?
2. Vilken syn har regeringen på den plan som arbetats fram för fortsatt verksamhet vid högskolan?

1984/85:269 av *Bengt Wittbom* (m) till statsrådet Bengt Göransson om regionala TV-nyheter för Örebro- och Karlstadsdistrikten:

Enligt riksdagens beslut skall Örebro och Karlstad våren 1986 börja sända gemensamma regionala nyheter över mellansvenska distrikten och Värmlandsdistrikten. Därmed kommer, efter lång väntan, också denna befolkningstäta del av landet att täckas av de regionala TV-nyheterna.

De lokala förberedelserna inom televisionen i Örebro och Karlstad går nu in i en intensiv fas. Det har också etablerats ett mycket gott samarbete mellan de två distrikten. Förberedelserna störs dock av att SVT, som en följd av beslutet om avgiftsfinansiering av utbildningsradion, tvingas till mer drastis-

Torsdagen den
29 november 1984

*Meddelande om
frågor*

ka besparingsåtgärder än som tidigare kunnat förutses. I SVT:s anslagsframställning utpekas senarelagd start som en tänkbar konsekvens av detta.

Avser regeringen att fullfölja riksdagens beslut om sändningsstart med regionala TV-nyheter under våren 1986 i Örebro- och Karlstadsdistrikten?

1984/85:270 av *Tore Nilsson* (m) till kommunikationsministern om SJ:s trafikindragningar:

För ett par år sedan elektrifierades bandelen Vännäs-Umeå-Holmsund, och trafiken underlättades och förbilligades. Ett relativt tillfredsställande trafikarbete har här fortsatt, även då det gäller personbefordran.

Med bestörtning och besvikelse har nu trafikanterna fått del av SJ:s plan att inskränka trafiken med fem dagliga turer vilket jämte andra försämringar ter sig oförklarligt.

Det måste ur samhällsekonomisk synpunkt te sig orimligt att spårbanden trafik läggs ner, inte minst när kostnaderna för bensin drastiskt stigit.

Jag frågar statsrådet om han vill medverka till att även den totala kostnaden för samhället och enskilda vägs in i de kalkyler som ligger bakom SJ:s trafikindragningar?

1984/85:271 av *Linnea Hörlén* (fp) till utbildningsministern om villkoren för tillträde till högskolans ekonomlinje:

Nuvarande elever i årskurs 3 av E-, H- och S-linjerna fick i årskurs 1 den informationen att för inträde till högskolans ekonomlinje krävdes att ha deltagit i undervisningen i matematik endast under ett år. Först på hösten 1983 kom informationen om att inträdeskravet höjts till tre år. De gymnasieelever som efter årskurs 1 valde bort matematiken saknar därmed behörighet att söka till ekonomlinjen hösten 1985.

Med anledning av det anförda vill jag fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att skapa övergångsbestämmelser för denna kategori?

26 § Kammaren åtskildes kl. 16.38.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert